

Euroopa Liidu
Nõukogu

Brüssel, 29. mai 2018
(OR. en)

9465/18

Institutsioonidevaheline
dokument:
2018/0172 (COD)

ENV 357
MI 402
IND 149
CONSOM 158
COMPET 371
MARE 6
RECH 231
SAN 166
ENT 100
ECOFIN 504
CODEC 874

ETTEPANEK

Saatja:	Euroopa Komisjoni peasekretär, allkirjastanud Jordi AYET PUIGARNAU, direktor
Kättesaamise kuupäev:	28. mai 2018
Saaja:	Jeppe TRANHOLM-MIKKELSEN, Euroopa Liidu Nõukogu peasekretär
Komisjoni dok nr:	COM(2018) 340 final
Teema:	Ettepanek: EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU DIREKTIIV teatavate plasttoodete keskkonnamõju vähendamise kohta

Käesolevaga edastatakse delegatsioonidele dokument COM(2018) 340 final.

Lisatud: COM(2018) 340 final

Brüssel, 28.5.2018
COM(2018) 340 final

2018/0172 (COD)

Ettepanek:

EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU DIREKTIIV
teatavate plasttoodete keskkonnamõju vähendamise kohta

(EMPs kohaldatav tekst)

{SEC(2018) 253 final} - {SWD(2018) 254 final} - {SWD(2018) 255 final} -
{SWD(2018) 256 final} - {SWD(2018) 257 final}

SELETUSKIRI

1. ETTEPANEKU TAUST

• Ettepaneku põhjused ja eesmärgid

Plastist mereprügi kogus ookeanides ja meredes kasvab ning see kahjustab ökosüsteeme, bioloogilist mitmekesisust, ohustab inimeste tervist ning tekitab tõsist muret. Samal ajal läheb prügi näol kaotsi väärtuslik materjal, mida saaks majandusse tagasi tuua. Rannakoristuste alusel võib öelda, et plast moodustab 80–85 % kogu mereprügist.

Ühekordselt kasutatavad plastesemed moodustavad arvuliselt umbes poole kõigist Euroopa randadelt leitud mereprügi esemetest. Kümme kõige sagedamini leitud ühekordselt kasutatavat plasteset moodustavad 86 % kõigist ühekordselt kasutatavatest plastesemetest (st arvuliselt 43 % kõigist Euroopa randadelt leitud mereprügi esemetest). 27 % Euroopa randadelt leitud mereprügi esemetest on plasti sisaldavad kalapüügivahendid. Algatus keskendub seega kümnele kõige sagedamini leitud ühekordselt kasutatavale plastesemele ja kalapüügivahenditele, mis moodustavad kokku ca 70 % mereprügi esemetest.

Plastesemed on kergesti kättesaadavad, püsivad ja avaldavad sageli toksilist või muud kahjulikku mõju. Püsivuse tõttu avaldab plastprügi aasta-aastalt ookeanidesse kuhjudes järjest suuremat mõju. Plastijäägid sisenevad toiduahelasse, kuna neid leitakse nüüd paljudes mereliikides – merekilpkonnad, hülged, vaalad, linnud, aga ka kala- ja karbiliigid. Lisaks kahjule, mis tekib keskkonnale ja võimalik, et ka inimeste tervisele, avaldab mereprügi halba mõju näiteks turismile, kalandusele ja laevandusele.

Plastprügi ja selle merekeskkonnas esinemise peamised tõuketegurid on seotud nii plasti väärtusahela ja turu, kui ka üksikisikute käitumise ja sotsiaalsete tendentsidega. Praeguse olukorra on põhjustanud mitu tegurit, muuhulgas plasti laialdane kättesaadavus, mugavustarbimine, stiimulite puudumine jäätmete nõuetekohase kogumise ja käitlemise tagamiseks, mille tulemuseks omakorda on ebapiisav käitlemine ja puudulik taristu.

Euroopa vastutab Euroopast tuleva mereprügi tekke vähendamise eest ja ta on võtnud endale kohustuse sellega tegeleda ka üleilmsel tasandil, täpsemalt G7 ja G20 raames, aga ka ÜRO kestliku arengu eesmärkide elluviimise kaudu¹. Käesoleva algatusega haarab EL üleilmsetes jõupingutustes juhtrolli, muutes oma selle valdkonna rahvusvahelised meetmed usaldusväärsemaks ja tugevamaks.

Oma olemuselt on mereprügi piiriülene probleem, sest prügi liigub merekeskkonnas, ja ühest riigist pärit prügi võib mõjutada teisi. Ühismeetmed on vajalikud nii mereprügi vähendamiseks kui ka rangete keskkonnanormide ja õiguskindluse tagamiseks ühtsel turul tegutsevatele ettevõtetele. Seepärast on Euroopa Komisjon osana plastistrateegiast² pühendunud uute sammude astumisele plastist mereprügi vähendamiseks, tuginedes käimasolevatele järkjärgulistele jõupingutustele ELi liikmesriikides ja järgides lähenemist, mida kasutati õhukeste plastkandekottide suhtes.

See algatus keskendub Euroopa panusele suurematest plastesemetest koosneva mereprügi vähendamisel. See täiendab Euroopa muid mereprügi vähendamise meetmeid, nt Euroopa jäätmete, heitvee ja merekeskkonna õigusraamistikku ning sadama vastuvõtuseadmete ja -rajatiste direktiivi.

¹ Eeskätt kestliku arengu 14. eesmärk „kaitsta ja kasutada säästvalt ookeane, meresid ja mere elusressursse, et saavutada kestlik areng“ ja 12. eesmärk „tagada säästev tarbimine ja tootmine“.

² Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Euroopa strateegia plasti kohta ringmajanduses“ (COM(2018) 28 final).

Algatuse peamine eesmärk on ühekordselt kasutatavast plastist ja plasti sisaldavatest kalapüügivahenditest tuleneva mereprügi tekkimise vältimine ja prügikoguste vähendamine, täiendades ELi plastistrateegia alusel kehtestatud meetmeid, kõrvaldades olemasolevates meetmetes ja õiguses ilmnunud lüngad ning veelgi enam tugevdades ELi süsteemset lähenemisviisi kogu problemaatikale. Plastistrateegia sisaldab juba konkreetseid meetmeid, et vähendada mikroplasti, mis moodustab olulise osa plastist mereprügist: näiteks kemikaalimäärusega REACH³ kehtestatud piirangud toodetele teadlikult lisatud mikropastile ja hapniku toimel lagunevale plastile ning meetmed muudest allikatest pärineva mikroplasti vähendamiseks (rehvid, tekstiilid ja plastgraanulid). Algatus keskendubki ühekordselt kasutatavatele plastesemetele ja plasti sisaldavatele kalapüügivahenditele, sest tegemist on mikroplastiga.

Algatust tuleks käsitleda laiemas ringmajandusele ülemineku kontekstis. See toetab innovaatilisi lahendusi uute ärimudelite, korduskasutatavate toodete ja alternatiivsete ühekordse kasutusega toodete kasutuselevõtuks. Süsteemne muutus ja materjalide asendamine aitab edendada ka biopõhiseid alternatiive ja innovaatilist biomajandust, luues ettevõtetele uusi võimalusi ja suurendades toodete kasutajasõbralikkust.

Lisaks, eriti joogipudelitega seoses, avaldab algatus otseselt positiivset mõju kogumismäärale, kogutud materjali kvaliteedile ja ringlussevõtule, tänu millele avanevad uued võimalused ringlussevõetuga tegelevatele ettevõtjatele ja suureneb ringlussevõetava materjali osakaal toodetes.

Mereprügi tekke vastu võitlemine loob uusi võimalusi majanduses. Ringmajandus hoogustab meie ettevõtete konkurentsivõimet, panustades ressursitõhusa, väiksema CO₂ heitega majanduse ja seda ülalpidavate töökohtade loomisse. Lisaks uuenduslikule tootedisainile, mis aitab vältida plastprügi ja mikroplasti tekkimist, investeringud mereprügi tekkimise vähendamisse (nt jäätme- ja reoveekäitlus, sadama vastuvõtuseadmed ja -rajatised või kalapüügivõrkude ringlussevõtt) ning keskkonnahoidlikesse alternatiivmaterjalidesse; toote- ja ärimudelid võivad luua uusi töökohti ja tugevdada tehnilisi ja teadusalaseid oskusi ning tööstusharu konkurentsivõimet valdkonnas, mille vastu kasvab huvi kogu maailmas.

Mitu aastat on mereprügi seiret Euroopa randadel teostatud ühtlustatud loendamismeetodite abil⁴. Rahvusvaheliselt peetakse rannaprügi esemete loendust mereprügi koostise mõistlikuks näitajaks, mis sobib kasutamiseks poliitiliste otsuste tegemisel.

³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. detsembri 2006. aasta määrus (EÜ) nr 1907/2006, mis käsitleb kemikaalide registreerimist, hindamist, autoriseerimist ja piiramist (REACH) ning millega asutatakse Euroopa Kemikaaliamet, muudetakse direktiivi 1999/45/EÜ ja tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EMÜ) nr 793/93 ja komisjoni määrus (EÜ) nr 1488/94 ning samuti nõukogu direktiiv 76/769/EMÜ ja komisjoni direktiivid 91/155/EMÜ, 93/67/EMÜ, 93/105/EÜ ja 2000/21/EÜ (ELT L 396, 30.12.2006, lk 1).

⁴ Liikmesriikide ja Teadusuuringute Ühis keskuse koostatud aruanded merestrategie raamdirektiivi rakendamise kontekstis.

Allpool tabelis on esitatud lühiülevaade ühekordselt kasutatavate plastesemete ja kalapüügivahendite ning komisjoni ettepanekuga ette nähtud meetmete kohta.

	Tarbimise vähendamine	Turupiirangud	Tootedisaininõuded	Märgistusnõuded	Laiendatud tootjavastutus	Liigiti kogumise eesmärk	Teadlikkuse suurendamise meetmed
Toidupakendid	X				X		X
Joogitopsid	X				X		X
Vatitikud		X					
Söögiriistad, taldrikud, segamispulgad, joogikõrred		X					
Õhupallide varred		X					
Õhupallid				X	X		X
Pakid ja pakkematerjalid					X		X
Joogipakendid, nende korgid ja kaaned			X		X		X
- joogipudelid			X		X	X	X
Tubakatoodete filtrid					X		X
Hügieenitarbed - niisutatud pühkepaber				X	X		X
- hügieenisidemed				X			X
Õhukesed plastkandekotid					X		X
Kalapüügivahendid					X		X

- **Kooskõla poliitikavaldkonnas praegu kehtivate õigusnormidega**

Võttes arvesse, et algatuses keskendutakse tõhusamale ressursikasutusele ja üldiselt tõhusamale ja ringlussevõttu soosivale plastimajandusele, mis annaks parema majandusliku ja keskkonnaalase tulemuse, on see täielikult kooskõlas ringmajanduse poliitika eesmärkidega. Ringmajandus kuulub lahutamatu president Junckeri komisjoni kümne prioriteedi juurde, eeskätt esimese juurde, mis puudutab töökohti, majanduskasvu ja investeringuid. Algatusest kui ringmajanduse tegevuskava raames kavandatud olulisest tegevusest oli juttu ka ELi plastistrateegias.

Ettepanek arvestab ja täiendab ELis kehtivat jäätme- ja veeõigust, eeskätt jäätmete raamdirektiivi⁵, pakendi ja pakendijäätmete direktiivi⁶, merestrateegia raamdirektiivi⁷ ja asulareovee puhastamise direktiivi⁸.

Kehtivate jäätmealaste õigusaktidega kehtestatakse mereprügi tekke vältimisele ja vähendamisele üldised jäätmetekke vältimise ja jäätmekäitluse eesmärgid, kuid meetmed saavad liikmesriigid ise valida. Käesolevas ettepanekus esitatakse konkreetset eesmärgid ja meetmed, et vähendada ühekordselt kasutatavatest plastesemetest ja plasti sisaldavatest kalapüügivahenditest tekkivat prügi. Seega täiendab ettepanek 2018. aastal muudetud jäätmete raamdirektiivi artiklis 9 sätestatud eesmärgi, et liikmesriigid võtavad meetmeid mereprügi tekke peatamiseks ning prügitukke vältimiseks, prügi vastu võitlemiseks ja prügi koristamiseks. Samuti täiendatakse ettepanekuga jäätmete raamdirektiivi artiklit 8, viies sisse laiendatud tootjavastutuse süsteemi liikmesriikide tasandil, et katta prügitukke vältimise ja jäätmekäitluse kulud, sh ühekordselt kasutatavatest plasttoodetest tekkinud prügi koristamise.

Ettepanek täiendab merestrateegia raamdirektiivi, mille kohaselt peavad liikmesriigid saavutama merealade hea keskkonnaseisundi aastaks 2020. Merestrateegia raamdirektiivis on üks kirjeldav tunnus pühendatud mereprügile ning direktiiviga nõutakse liikmesriikidelt meetmeprogrammide koostamist, tagamaks, et „mereprügi omadused ja kogus ei kahjusta ranniku- ja merekeskkonda“. Käesoleva seadusandliku ettepaneku teaduslik alus on merestrateegia raamdirektiivi alusel tehtud pikaajaline töö mereprügi seiramisel Euroopa randadel. Konkreetsete esemete osas minnakse ettepanekus merestrateegia raamdirektiivi nõuetest kaugemale ja reguleeritakse tänu plastist mereprügi tõuketegurite ja liikumisteede tuvastamisele konkreetseid saasteallikaid.

Kooskõla on tagatud ka asulareovee puhastamise direktiiviga, milles nähakse ette nõuded asulareovee kogumisele ja puhastamisele ning puhastamise kvaliteedikriteeriumid. Kuigi direktiiviga lubatakse suure osa tekkinud reostusest kõrvaldada, siis ei ole see praegu piisavalt tõhus, seda eeskätt üleujutusvee kogumise ja puhastamise mõttes. Lisaks ei püüa praegused puhastusseadmed hästi kinni mõningaid kanalisatsiooni sattunud esemeid, nt tualetipotti visatud vatitikke ja hügieenisidemeid, mis satuvad seetõttu Euroopa randadesse. Käesoleva seadusandliku ettepanekuga täiendatakse direktiivi ning soovitatatakse tegutseda juba enne reovee puhastamise etappi – suurendada teadlikkust, laiendada tootjavastutust ja kehtestada nõuded teatud ühekordselt kasutatavate plasttoodete märgistamisele.

Ettepanekus tutvustatakse ka plasti sisaldavate kasutuselt kõrvaldatud ja kaldale toodud kalapüügivahendite käitlemise tõhustatud meetmeid ja nende finantseerimist. Eelduste kohaselt suurendavad need süsteemid ja stiimulid taaskasutusse võetud kalapüügivahendite osakaalu. Kalapüügivahenditest tekkinud jäätmete käitlemine on teatud määral reguleeritud ja rahaliselt toetatud erinevate ELi vahenditega, milles käsitletakse eelkõige seost mereprügi ja kalapüügivahendite jäätmete ja üldiste jäätme-eeskirjade vahel ning merel kadunud või mahajäetud kalapüügivahendite asukoha tuvastamist ja nende kadumisest teatamist. Ettepanek täiendab õigust, mis käsitleb laevadelt jäätmete üleandmiseks mõeldud sadama

⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 19. novembri 2008. aasta direktiiv 2008/98/EÜ, mis käsitleb jäätmeid ja millega tunnistatakse kehtetuks teatud direktiivid (ELT L 312, 22.11.2008, lk 3–30).

⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. detsembri 1994. aasta direktiiv 1994/62/EÜ pakendite ja pakendijäätmete kohta (EÜT L 365, 31.12.1994, lk 10).

⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. juuni 2008. aasta direktiiv 2008/56/EÜ, millega kehtestatakse ühenduse merekeskkonnapoliitika-alane tegevusraamistik (ELT L 164, 25.6.2008, lk 19).

⁸ Nõukogu 21. mai 1991. aasta direktiiv 91/271/EMÜ, asulareovee puhastamise kohta (EÜT L 135, 30.5.1991, lk 40–52).

vastuvõtuseadmeid ja -rajatise⁹ ning mis on praegu läbivaatamisel¹⁰. Kavandatud läbivaatamine hõlmab kalalaevu 100 % kaudse tasu süsteemis, mis annab neile õiguse kõik oma jäätmed sadamasse anda, sh mahajäetud kalapüügivahendid. Lisaks täiendab see ka kalanduskontrolli käsitleva määruse¹¹ kavandatud läbivaatamist, millega karmistatakse kaotatud püügivahenditest teatamise sätet ja kaotatud püügivahendite väljatoomise sätteid.

Käesolev ettepanek puudutab ainult ühte osa kogu plastist mereprügi probleemistikus. See kuulub Euroopa üldise integreeritud ja mõjusa lähenemisviisi juurde, millega võideldakse igat päritolu plastist mereprügi vastu, nii nagu üksikasjalikumalt kirjeldatud hiljuti vastu võetud plastistrateegias. Strateegias rõhutatakse praeguses plastist mereprügi vähendamise õigus- ja poliittraamistiku lünki ja puudujääke ning tehakse ettepanek kasutada sihipäraseid meetmeid plasti ja eeskätt plastpakendite kasutamise vähendamise, kogumise ja ringlussevõetavuse parandamiseks. Eesmärk on koostada õigusraamistik ka biolagunevate omadustega plasti jaoks, et ökosüsteemide kahjustamist ära hoida. Euroopa Kemikaaliamet koostab piirangute toimikut mikroplasti osakestele, mis valmististele, nt kosmeetikatoodetele tahtlikult lisatakse ja hapniku toimel lagunevale plastile. Ettevalmistamisel on meetmed mikroplastile, mida toodetes tahtlikult ei kasutata, kuid mis tekib kasutuse käigus, nt rehvidest või tekstiilidest, ja ka tootmiseelsete plastgraanulite loodusesse sattumise vähendamiseks.

- **Kooskõla muude liidu tegevuspõhimõtetega**

Lisaks eelpool kirjeldatud keskkonnanäesmärkidele on ettepaneku eesmärk hoida siseturgu edasise killustatuse eest, mis on liidu üks peamisi eesmärke.

Algatus toetab täielikult plastistrateegia innovaativsuse põhimõtet ja seonduvaid võimaldavaid meetmeid, millega stimuleeritakse innovaativsust ja investeringuid ringmajanduse lahendustesse, nt ELi teadusuuringute rahastamine Horisont 2020 raames ja Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondid.

Laiemas plaanis aitab algatus saavutada ÜRO kestliku arengu 12. ja 14. eesmärki,¹² rahvusvahelist ookeanialdust käsitleva teatise eesmärki¹³ ja Maltal 2017. aastal konverentsil „Meie ookean“ kokku lepitud kohustusi. Algatus on kooskõlas 2017. aasta strateegiaga „Äärepoolseimate piirkondade poole“,¹⁴ milles tunnustatakse nende piirkondade kasvupotentsiaali turismi ja sinise majanduse ning ringmajanduse osas.

Ka vastab algatus ELi rahvusvahelistele kaubanduspoliitilistele kohustustele, täpsemalt tänu ELis toodetud ja imporditud toodete vahelise diskrimineerimise keelule.

Samuti aitab ettepanek saavutada esimest esmatähtsat eesmärki seitsmendas keskkonnavalases tegevusprogrammis aastani 2020: „kaitsta, säilitada ja suurendada liidu looduskapitali“¹⁵. See

⁹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. novembri 2000. aasta direktiiv 2000/59/EÜ laevaheitmete ja lastijäätmete vastuvõtmise seadmete kohta sadamates (EÜT L 332, 28.12.2000, lk 81).

¹⁰ COM(2018)33 final.

¹¹ Nõukogu 20. novembri 2009. aasta määrus (EÜ) nr 1224/2009, millega luuakse ühenduse kontrollisüsteem ühise kalanduspoliitika eeskirjade järgimise tagamiseks (ELT L 343, 22.12.2009, lk 1).

¹² 2015. aastal võtsid riigid vastu kestliku arengu tegevuskava aastani 2030 ja selles sisalduvad 17 kestliku arengu eesmärki. Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni kestliku arengu eesmärk nr 12 tagada vastutustundlik tarbimine ja tootmine ning eesmärk nr 14 vältida ja oluliselt vähendada 2025. aastaks mere saastamist mis tahes vormis, eelkõige maal toimuva tegevuse tagajärjel, kaasa arvatud mereprahi ja toitainetega saastamine.

¹³ SWD(2016) 352 final.

¹⁴ COM (2017)623.

¹⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. novembri 2013. aasta otsus nr 1386/2013/EL, milles käsitletakse liidu üldist keskkonnavalast tegevusprogrammi aastani 2020 „Hea elu maakera võimaluste piires“ (ELT L 354, 28.12.2013, lk 171–200).

sobitub ka 4. esmatähtsa eesmärgiga, mille kohaselt peab üldsus saama selget keskkonnateavet riigi tasandil. Sel eesmärgil tehakse ettepanekus ristviiteid ja tagatakse kooskõla direktiivi 2003/4/EÜ¹⁶ ja INSPIRE direktiivi¹⁷ nõuetega.

Ettepanekuga soovitakse tagada ka lihtsad seire ja aruandluskohustused, vähendades seeläbi liikmesriikide halduskoormust vastavalt ELi parema õigusloome põhimõttele¹⁸ ning aruandluse ja seire toimivuskontrollile¹⁹.

2. ÕIGUSLIK ALUS, SUBSIDIAARSUS JA PROPORTSIONAALSUS

• Õiguslik alus

Ettepaneku peamine eesmärk on vältida ja vähendada teatud plasttoodete mõju keskkonnale, eeskätt veekeskkonnale. Selle saavutamiseks tuleb määratleda konkreetsed jäätmetekke vältimise ja jäätmekäitluse eesmärgid ning meetmed seoses ühekordselt kasutatavate plasttoodetega, mida leitakse liidu randadelt kõige rohkem, ja plasti sisaldavate kalapüügivahenditega. Kui ettepanek kogu ELis koordineeritult ellu viia, siis aitab see kaasa ka liidu turu sujuvale toimimisele. Ettepanek põhineb Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 192 lõikel 1.

• Subsidiaarsus (ainupädevusse mittekuuluva valdkonna puhul)

Kui arvestame prügi omadust edasi kanduda tuule, hoovuste ja tõusuveega, siis on plastireostus ja mereprügi oma olemuselt piiriülene probleem ja seepärast ei saa ühiseid meresid ja veeteid jagavad liikmesriigid sellega tegeleda eraldiseisvalt. Astutavad sammud peavad olema koordineeritud, tagamaks, et ühel kaldal tehtud jõupingutused ei muutuks mõttetuks tegevusetuse tõttu teisel kaldal. Seepärast tulebki mereprügi tekkimise tõhusaks ärahoidmiseks ja vähendamiseks kasutada ühesugust ja terviklikku poliitilist lähenemisviisi ning võtta meetmeid ELi tasandil. Lisaks, arvestades probleemi üleilmset mõõdet, tugevdab koostööd Euroopa tegevus ja kaasatus Euroopa regionaalmerede konventsioonidesse, mille osalised on vastu võtnud tegevuskavad mereprügi vähendamiseks ning ELi ja liikmesriikide poolt võetud üleilmsed kohustused, nt ÜRO Keskkonnaassamblee ja kestliku arengu eesmärgid.

Kui liikmesriigid ei võta meetmeid koordineeritult vaid erinevas ulatuses, erineva fookuse ja eesmärgiga, siis võib tekkida turu killustumise oht. Praeguste meetmetega käsitletakse erinevaid plasttooteid ja kasutatakse erinevaid lähenemisviise (nt Itaalias on keelatud plastist vatitükid, Prantsusmaal piiratud ühekordsete plastnõude kasutamine, kui need ei täida konkreetset biolagunevuse kriteeriumit). See võiks kaasa tuua mitmesuguseid turulepääsu piiranguid liikmesriikides, tõkestada kaupade vaba liikumist ja võrdseid võimalusi tootjatele eri riikides ning seada seega ohtu mereprügi vähendamise eesmärgi tõhusa saavutamise, millel on laiem mõju ELi ja rahvusvahelisel tasandil. Seepärast tuleb kehtestada ühtlustatud õigusraamistik, leppida ELi tasandil kokku ühised eesmärgid ja meetmed, et mereprügi tekkimist ära hoida ja vähendada, nii et liikmesriikide meetmed keskenduksid konkreetselt ühekordselt kasutatavatele plasttoodetele ja plasti sisaldavatele kalapüügivahenditele. Võetavad meetmed tuginevad ühisele hindamisele, kuid on diferentseeritud vastavalt

¹⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 28. jaanuari 2003. aasta direktiiv 2003/4/EÜ keskkonnateabele avaliku juurdepääsu ja nõukogu direktiivi 90/313/EMÜ kehtetuks tunnistamise kohta (ELT L 41, 14.2.2003, lk 26–32).

¹⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. märtsi 2007. aasta direktiiv 2007/2/EÜ, millega rajatakse Euroopa Ühenduse ruumiametite taristu (ELT L 108, 25.4.2007, lk 1–14).

¹⁸ Komisjoni talituste töödokument (2015) 111 (final).

¹⁹ COM(2017)312 final.

plasteseme liigile, arvestades seejuures ELi võimalike meetmete lisandväärtust ja seda, kuidas see täiendab liikmesriikides võetud meetmeid.

Mõne eseme korral võib prügistamise (nt plastist joogipakendite korgid ja kaaned) ja muu keskkonnamõju vähendamisel kõige tõhusam olla tootesisalduse muutmine ja üleminek keskkonnahoidlikumatele asendustoodetele (nt tootes sisalduva plasti asendamine). Võrdsed võimalused ettevõtetele on olulised, kui tootenõuete ja siseturule pääsemise vahel on selge seos.

Subsidaarsuse põhimõtte kohaselt jäetakse selle seadusandliku ettepanekuga liikmesriikidele mõne meetme osas teatud vabadus – valida kõige asjakohasem rakendamisviis ja andmekogumismeetodid. Näiteks on liikmesriikidel suhteliselt suur otsustamisvabadus vastavalt kohalikele oludele sobivate riiklike meetmete valimisel, et rakendada ELi eesmärki teatud toodete tarbimist oluliselt vähendada.

- **Proportsionaalsus**

Ettepanek on sihipärane ja proportsionaalne, kuna keskendub Euroopa randadel arvuliselt kõige sagedamini leitud suurematele plastesemetele, st ühekordselt kasutatavatele plastesemetele ja kalapüügivahenditele. Esemete arvu aluseksvõtmine on kõige parem keskkonna-, sotsiaalse ja majandusliku mõju näitaja. Algatus keskendub kümnele kõige sagedamini leitud ühekordselt kasutatava plasteseme liigile, mis moodustavad arvuliselt 86 % kõigist ühekordselt kasutatavatest plastesemetest (moodustades seega 43 % kogu mereprügist). Kõigi rannaprügi hulgas leiduvate ühekordselt kasutatavate plasttoodete reguleerimine ei oleks võimalikku lisaväärtust silmas pidades proportsionaalne. Sellega kaasneks liikmesriikidele tarbetu kulu ja koormus.

Kalapüügivahendeid puudutavad meetmed tuginevad põhimõttele „saastaja maksab“, eeskätt selleks, et plasti sisaldavate kalapüügivahendite tootjad võtaksid vastutuse oma toodete jäätmete eest, täpsemalt parandaksid jäätmete liigiti kogumist ja käitlemist, eelkõige ringlussevõttu ja ka korduskasutust. Need meetmed annavad kaluritele positiivse stiimuli püügivahendite kaldaletoomiseks ja tagavad ühtlasi, et kalandusettevõtjaid, eriti väikeettevõtjaid ebaproportsionaalselt ei koormataks.

Ettepanek sobib kiireloomulise keskkonnaprobleemi lahendamiseks ning täidab koos kehtiva õiguse ja plastistrateegias kavandatud meetmetega ulatuslikke keskkonnanäidiseid, avaldab ühtlasi positiivset mõju majandusele ja piiratud kuid positiivset mõju tööhõivele, edendab innovatsiooni, on üldsusele vastuvõetav ja panustab ressursitõhususse üldiselt.

Kaasnev mõjuhinnang annab detailsema ülevaate seadusandliku ettepaneku osade proportsionaalsusest.

- **Vahendi valik**

Tehakse ettepanek eraldi õigusakti vastuvõtmiseks, et ühekordselt kasutatavaid plasttooteid saaks reguleerida ühe õigusakti alusel, määratleda konkreetsed eesmärgid ja meetmed, mille abil vältida ja vähendada nende toodete mõju mereprügile. Niisugust õigusakti peetakse kõige sobivamaks, et vältida õiguskeskkonna killustamist, kuna teine võimalus oleks tähendanud paljude õigusaktide muutmist, sh merestrateegia raamdirektiiv, pakendi ja pakendijäätmete direktiiv, jäätmete raamdirektiiv, sadama vastuvõtuseadmete ja-rajatiste direktiiv ning kalanduskontrolli käsitlevat määrus.

Kui mõne toote jaoks on ühtlustamine ELi tasandil vajalik, siis vastavalt praegu kehtivatele jäätmelastele ELi õigusaktidele tuleb ühekordselt kasutatavate plasttoodete ja plasti sisaldavate kalapüügivahendite puhul anda liikmesriikidele teatav vabadus valida määratletud eesmärkide täitmiseks ja meetmete rakendamiseks kõige sobivam õiguslik, halduslik ja

majanduslik vahend. Seega on direktiiv sobiv õiguslik vahend kavandatud eesmärkide saavutamiseks ja meetmete rakendamiseks.

3. JÄRELHINDAMISE, SIDUSRÜHMADEGA KONSULTEERIMISE JA MÕJU HINDAMISE TULEMUSED

• Praegu kehtivate õigusaktide järelhindamine / toimivuse kontroll

Käesoleva seadusandliku ettepaneku jaoks koostati põhjalik ülevaade kehtivast õigusest, et mõista, kus on vaja täiendavaid ELi meetmeid seoses ühekordselt kasutatavatest plastesemetest tekkiva prügi ja selle keskkonnamõju vastu võitlemisega. Kõnealuste õigusaktidega käsitletakse sageli erinevaid prügi liikumisteid, need on fookuse ja sihtide poolest killustatud ning ei ole seni avaldanud soovitud mõju mereprügile.

Nagu eespool punktis 2 kirjeldatud, määratakse hiljuti vastu võetud plastistrateegias kindlaks vajadus seadusandliku ettepaneku järele ELi tasandil, mis tegeleks konkreetset ühekordselt kasutatava plastiga.

Jäätmealaste ELi õigusaktide kohaselt tuleks kõik jäätmed koguda ja asjakohaselt käidelda. Kõnealustes õigusaktides määratletakse ringlussevõtu eesmärgid olmejäätmetele (65 % aastaks 2030) ja plastist pakendijäätmetele (55 % aastaks 2030), mistõttu suureneb kogutud plastijäätmete kogus. Samas võivad liikmesriigid saavutada need sihtarvud ka ilma täiendavate jõupingutusteta prügistamise vastu võitlemisel. Hiljutised jäätmete raamdirektiivi muudatused kohustavad liikmesriike võtma meetmeid, et selgitada välja peamised mereprügi allikad ja võtma meetmeid nendest allikatest pärit prügi ärahoidmiseks ja vähendamiseks. Sellegipoolest on mitu ebapiisava jäätmetaristu ja tarbijakäitumisega seotud tegurit, mille tõttu tekib prügistamine ja plast sattub keskkonda. Käesoleva algatusega täiendatakse uusi jäätmealaseid ELi õigusakte, pakkudes paljude prügistamisallikate puhul lahendusi Euroopa tasandil. Selles rõhutatakse tootepõhise õigusliku vahendi asjakohasust, mida kinnitavad Euroopa esimese sellesisulise õigusaktiga – plastkandekottide direktiiviga – saavutatud tulemused, ja mis on tõepoolest kaasa toonud tarbimise ja seeläbi ka reguleeritavast esemest tingitud keskkonnamõju vähenemise.

Merestrateegia raamdirektiivi alusel läbi viidud meetmeprogrammide hindamisest selgub, et need annavad kasuliku ülevaate ellu viidud või kavandatavatest tegevustest, kuid vaja on täiendavaid meetmeid nende tõhustamiseks. Selle seadusandliku ettepanekuga minnakse kaugemale ja reguleeritakse konkreetseid saasteallikaid tänu plastist mereprügi tõuketegurite ja liikumisteede tuvastamisele.

Üks asulareovee puhastamise direktiivi piirang, mida praegu hinnatakse ja mis oleks vaja läbi vaadata, on seotud üleujutuste sademevee kogumise ja puhastamisega. Käesoleva uue seadusandliku ettepaneku eesmärk on selle probleemiga tegelemine, soodustades teavituskampaaniate läbiviimist ja märgistusnõuete kehtestamist, et ühekordselt kasutatavad plastesemed, mida kõik reovee puhastusseadmed kinni ei püüa, ei satuks WC-st kanalisatsiooni.

Kalapüügivahenditest lähtuvaid jäätmeid hõlmavad erinevad ELi õigusaktid. Siiski on ilmseid lünki. Eeskätt on praegu puudu konkreetset stiimulid ettevõtetele, et tagada kalapüügivahendite maksimaalne tagasitoomine kaldale, samuti puuduvad koormuse jagamise mehhanismid. Seepärast vaadatakse sadama vastuvõtuseadmete ja -rajatiste direktiivi läbi paralleelselt käesoleva kalapüügivahendite reguleeriva ettepanekuga, kuna on vaja muuta olukorda, kus laevadel puudub stiimul kogu prügi ja väljapüütud jäätmete kaldale toomiseks. Lisaks kehtestatakse muudetud kalanduskontrolli käsitleva määrusega nõuded püügivahendite märgistamiseks, nende väljatoomiseks vajaliku varustuse olemasoluks pardal, kaotatud püügivahendite väljatoomiseks või nende kadumisest teatamiseks, juhul kui neid ei ole

igapäevase elektroonilise aruandlussüsteemi abil võimalik leida. Kuid praegust õigusraamistikku saab tugevdada, kui pakkuda stiimuleid kalapüügivahendite kui konkreetse jäätmekäitlus- ja ringlussevõtuvoor tõhusamaks haldamiseks. Käesolev uus seadusandlik ettepanek tegeleb selle probleemiga laiendatud tootjavastutuse süsteemi abil.

- **Konsulterimine sidusrühmadega**

Detsembrist 2017 kuni veebruarini 2018 toimunud avaliku konsultatsiooni käigus saadi rohkem kui 1800 vastust. 98,5 % vastanutest arvas, et meetmed ühekordselt kasutatavast plastist mereprügi vähendamiseks on „vajalikud“ ja 95 % leidis, et need on „vajalikud ja kiireloomulised“. Üle 70 % tootjatest ja üle 80 % kaubamärkide ja ringlussevõtu ettevõtjatest pidasid samme „vajalikeks ja kiireloomulisteks“. Ainult 2 % vastanutest arvasid, et Euroopa tasandil ei ole vaja meetmeid võtta, samas 79 % arvasid, et kui meetmeid ei kehtestata ELi tasandil, siis jäävad need ebatõhusaks.

Avaliku konsultatsiooni käigus vastanutest enamus eelistas laiendatud tootjavastutuse kasutamist prügi koristamise kulude katmiseks, mis on selle seadusandliku ettepaneku peamine lisaväärtus võrreldes jäätmealastes ELi õigusaktides määratletud laiendatud tootjavastutuse süsteemis kehtestatud miinimumnõuetega. Lisaks toetati avaliku konsultatsiooni käigus õiguslike nõuete kehtestamist tootedisaini parandamiseks, mida peeti üheks kõige tõhusamaks lähenemisviisiks, aga ka vähendamiseesmärkide püstitamist, mida ettepaneku koostamisel võeti arvesse kui peamist liikmesriikides rakendatavat meetet.

Kalapüügivahendite osas pooldas 88 % vastanutest meetmeid, mis stimuleerivad väljapüütud prügi ja kasutuselt kõrvaldatud püügivahendite kaldaletoomist ning 77 % soovis paremaid kogumis- ja sorteerimisvõimalusi laevadele ja sadamatesse.

- **Eksperdiarvamuste kogumine ja kasutamine**

Teadusuuringute Ühiskeskuse mereprügi töörühm kogus mitme tegevuse kaudu (seireprogrammid, koristuskampaaniad ja teadusprojektid) merestrateegia raamdirektiivi raames teavet Euroopa randadelt leitud mereprügi esemete kohta. Teavet koguti 276 ranna kohta 17 ELi liikmesriigis ja neljas regionaalmeres 2016. aasta jooksul. Kokku leiti 679 uuringu käigus 355 671 eset ning need klassifitseeriti esinemissageduse alusel, peamiselt vastavalt merestrateegia raamdirektiivi rannaprügi esemete kategooriatele. Teadusuuringute Ühiskeskuse klassifikatsiooni kasutati siis lühema ja spetsiifilisema nimekirja koostamiseks, milles rühmitati esemed sarnasuse alusel, nt allikas, kasutusviis või materjal, ja mis üldiselt kuuluvad selgelt määratletud poliitikavaldkonna alla. Andmeid täiendati teabega mitmest olemasolevast projektist, nt Euroopa Keskkonnaameti poolt väljatöötatud rakendus Marine Litter Watch²⁰.

Euroopa merevaatlus- ja andmevõrk²¹ EMODnet²² partnerlus ja regionaalmerede konventsioonid andsid käesolevale seadusandlikule ettepanekule üliolulise sisendi, nt panustades Teadusuuringute Ühiskeskuse töösse seoses andmete koondamise ja ühtlustamisega, et tekiks parem üldine pilt plastprügi sisaldusest Euroopa meredes ja merepõhjas.

Ühekordselt kasutatavate plastesemete ja kalapüügivahenditega seoses toetus Euroopa Komisjon ka väliskonsultantide abile. Teadusuuringute Ühiskeskuse andmete alusel analüüsiti ühekordselt kasutatavast plastist mereprügi tekkepõhjuseid ja liikumisteid ning võimalikke

²⁰ <https://www.eea.europa.eu/themes/water/europes-seas-and-coasts/marine-litterwatch>

²¹ <http://www.emodnet.eu/>

²² http://ec.europa.eu/environment/marine/international-cooperation/regional-sea-conventions/index_en.htm

põhimeetmeid, mida seadusandlikus ettepanekus ühekordselt kasutatava plasti vastu võitlemiseks välja pakkuda. Kalapüügivahendite osas viidi läbi eraldi põhjalik uuring,²³ et leida lüngad õigusaktides ja meetmed, mis võiksid täiendada praegust lähtestsenaariumit, et vähendada kalapüügivahendite mõju merekeskkonnale. Analüüsis võeti arvesse teadustööde süstemaatilisi ülevaateid, komisjoni ametnike ja väliste sidusrühmade töötubasid ning dokumentidel põhinevate uuringute tulemusi, sh PRODCOMi ja EUROSTATi andmebaase (ELi väliskaubandus, import, eksport ja tootmine).

Uuringu käigus peeti probleemist parema ülevaate saamiseks ja mõjuhindangu koostamiseks terve rida formaalseid ja mitteformaalseid intervjuusid sidusrühmadega avaliku sektori asutustest, vabaihendustest, tööstusliitudest ja ettevõtetest. Intervjuude käigus selgitati välja, mis on tehniliselt teostatav ning milline on teatavate valikute tõenäoline otsene mõju. Intervjuusid kasutati ka konkreetsete andmete kogumiseks tulemuslikkuse ja kulude ning selle kohta, kuidas need võiksid võimalike sekkumismeetmete tagajärjel muutuda.

• **Mõjuhindang**

Kokkuvõtte mõjuhindangust on lisatud ettepanekule. Õiguskontrollikomitee avaldas negatiivse arvamuse, millele järgnes teine, läbivaadatud mõjuhindangule tuginev aramus, mis oli positiivne, kuid teatud piirangutega²⁴. Komitee lõpliku arvamuse kohaselt toob läbivaadatud mõjuhindang selgemini välja algatuse kohaldamisala, milleks on suuremad plastesemed. Lisaküsimusi esitati eelkõige uue õigusliku vahendi rolli kohta kehtiva õiguse täiendamisel nii seoses 1) kalapüügivahendite (lisaväärtus võrreldes kalanduskontrolli määruse, sadama vastuvõtuseadmete ja -rajatiste direktiivi ja Euroopa Merendus- ja Kalandusfondiga) ning 2) ühekordselt kasutatavate plastesemetega (kehtivate õigusaktide leebete nõuete või nõrga rakendamise selgitamiseks). Õiguskontrollikomitee küsis lisainfot ka ühekordselt kasutatavate plastesemete kui kategooria ja konkreetsete esemete kahjulikkuse kohta ning selle kohta, kuidas liikmesriikide meetmed võivad turgu killustada.

Selle tulemusel selgitatakse lõplikus mõjuhindangus, et mereprügi tekitab majanduslikku, sotsiaalset ja keskkonnakahju ning tuuakse välja, kuidas on hõlmatud kehtivas õiguses esinevad lüngad, sest praegu kehtiv jäätme- ja reoveekäitlust, sadama vastuvõtuseadmeid ja -rajatise jne puudutav õigus ei käsitle piisavalt konkreetsete esemete mõju tekkepõhjuseid. Ühekordselt kasutatava plasti osas käsitletakse jäätmealastes ELi õigusaktides peamiselt ringlussevõtu suurendamist, mitte niivõrd prügistamise vähendamist. Tõhusamad on meetmed varasemas, tarbimise vähendamise etapis. Mõjuhindangus kinnitati, et rühmana on kõige sagedamini leitud ühekordselt kasutatavate plastesemete ja kalapüügivahendite osakaal suurematest plastesemetest koosnevas mereprügis suur. Need moodustavad arvuliselt umbes 70 % rannaprügist, kuid nende osakaal on ka iga üksiku puhul märkimisväärne. Kalapüügivahendite osas nähti ELi plastistrateegias muuhulgas lahendusena lisameetmete võtmist ja sadama vastuvõtuseadmete ja -rajatiste direktiivi muutmist²⁵. Selle direktiivi kavandatud muudatuse kohaselt ei karistata kalureid jäätmete kaldaletoomise eest. Siiski suurenevad sadamatasud, juhul kui toodava prügi maht suureneb ja jäätmekäitlusrajatise on vaja uuendada, eriti puudutab see väikeseid kalasadamaid, mida kasutab palju laevu. Lisaks sadamasse toodud kalapüügivahendite jäätmete tõhusamale käitlemisele tagab välja pakutud laiendatud tootjavastutuse süsteem selle, et plasti sisaldavate kalapüügivahendite tootjad võtavad jäätmevoo käitlemise kulu enda kanda, sh osaliselt ka sadama vastuvõtuseadmete ja -rajatistega seotud kulud.

²³ Uuring, mis toetab kalastamisest tingitud plastikoguse ja selle kahjuliku mõju vähendamise võimaluste mõjuhindangut.

²⁴ <http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/?fuseaction=ia&year=2017&serviceId=&s=Chercher>

²⁵ COM(2018)33 final.

Hinnangus osutatakse, et turu killustatuse oht on tõendatud ja see suureneb, nimelt selles osas, kuidas piirkonnad või üksikud liikmesriigid ühekordselt kasutatavate plastesemete ja kalapüügivahenditega seotud probleeme lahendavad. Seepärast on ettepaneku eesmärk kõigi liikmesriikide meetmete miinimumühitsuse tagamise, et vältida ebavõrdseid tingimusi, mis võivad moonutada ettevõtjate vahelist konkurentsi, mis omakorda seaks ohtu prügitikke vähendamise eesmärkide saavutamise. Seadusandlik ettepanek loob õige tasakaalu alternatiivsete valikute kättesaadavuse ja ühtlustamisvajaduse vahel.

Samuti peab Euroopa Liit näitama eeskuju Euroopa merede plastist mereprügi vastu võitlemisel regionaalmerede konventsioonide alusel ja ka rahvusvahelisel tasandil. Meetmete võtmisega innustab EL teisi riike tegutsema ja juhib üleilmselt mereprügi vähendamist Euroopa meredes ja kaugemalgi.

Vahetud õiguslikud meetmed konkreetsete esemete jaoks on seega eriti asjakohane moodus merereostusega võitlemiseks.

Ühekordselt kasutatavad plastesemed

Mõjuhindangus uuriti väga erinevaid meetmeid. Modelleeriti nelja poliitikavarianti või stsenaariumit, mille käigus kasutati eri esemete jaoks erinevaid meetmeid. Iga järgnev poliitikavariant seab eesmärgiks sammu võrra parema üldtulemuse. Antud kontekstis oli oluline silmas pidada ühekordselt kasutatavate plastesemete merekeskkonda jõudmise eeldatavat mõju.

Määrati kindlaks kolm esemekategooriat:

- selliste esemete puhul, millele on olemas kestlikud alternatiivid, on eesmärk propageerida vähem kahjulikke alternatiive;
- esemed, millele alternatiive olemas ei ole. Nende esemete puhul on eesmärk vähendada kahjulikku mõju tarbijate parema teavitamise ja keskkonnakahju eest tootjatele rahalise vastutuse panemise abil;
- selliste esemete puhul, mida juba praegu edukalt koristatakse, on eesmärk tagada nende jõudmine olemasolevasse (või tulevasesse) liigiti kogumise ja ringlussevõtu süsteemi.

Nelja stsenaariumit võrreldi lähtestsenaariumiga 1 ja neid kirjeldatakse allpool.

Stsenaarium 2a. Vähene mõju mereprügi vähendamisele

Selle stsenaariumi puhul käsitletakс tõuketegureid piiratud viisil. Stsenaarium hõlmab teavituskampaaniaid, vabatahtlikke meetmeid ja märgistamist, mis suurendaks üldist teadlikkust (nt prügi, tavapärase liikumisteede ja õige kõrvaldamise kohta) ja mõjutaks seeläbi tarbijakäitumist. Siiski ei ole selge, milline oleks tulemus, sest on vähe tõendeid, et teavitustöö inimeste käitumist realselt muudab.

Stsenaarium 2b. Keskmise mõju mereprügi vähendamisele

See stsenaarium on tõhusam kui 2a, kuid seda on raskem ellu viia ja see on asjaosaliste jaoks kulukam ja koormavam.

Stsenaarium 2c. Keskmiselt suur mõju mereprügi vähendamisele (valitud variant)

See stsenaarium keskenduks peamistele tõuketeguritele konkreetsemalt ja lähemal tarbijakäitumise muutmises kaugemale. See hõlmab joogipudelite tootedisaini meetmeid korgi pudeli külge kinnitamiseks ja vähendaks otseselt pudelikorkide keskkonda sattumist.

Stsenaarium 2d. Kõige suurem mõju mereprügi vähendamisele

Selle stsenaariumi puhul käsitletakс peamisi tõuketegureid veelgi jõulisemalt, eelkõige kasutuselt kõrvaldatud ühekordselt kasutatavate plastesemete kogumise ja käitlemise stiimulite suurendamiseks, kuid on kulukam eeskätt seoses reoveepuhastusega. Selle kohaselt hakatakse kasutama tagatisrahasüsteemi või muud sarnast süsteemi ja see tekitab lisakulu (ELile ca 1,4 miljardit eurot), kuid vähendaks oluliselt mereprügi ning ühtlasi paraneks kogutud materjali kvaliteet ja ringlussevõtu määr. Nagu kõigis laiendatud tootjavastutuse süsteemides kannavad tagatisrahasüsteemi kehtestamise ja ülalpidamise kulud asjaomase tarneahela ettevõtjad olenevalt konkreetsetest asjaoludest, kuid igal juhul ei tee seda avaliku sektori asutused. Reoveepuhastuse parima tava kasutamine parandaks taristut, kuid eeldaks ligikaudu 7,7 miljardit eurot lisainvesteeringuid aastas. Seda meedet on raske põhjendada, kui eesmärk oleks ainult niisutatud pühkepaberiga seotud probleemide lahendamine, kuid see on asjakohane saasteteppe seisukohalt laiemalt. Asulareovee puhastamise direktiivi hindamine, mis praegu käsil on, annab selles osas täpsemaid andmeid.

Ebasoovitavate majanduslike, keskkondlike ja sotsiaalsete tagajärgede vältimiseks kaalutakse, kas alternatiivide kasutuselevõtmine peaks olema tulemusekeskne ja jätma ruumi erinevatele

võimalikele lahendustele. Selline lähenemine on kooskõlas innovatsiooni põhimõttega ja tänu sellele on seadusandlik ettepanek tulevikku suunatud („tulevikukindel“) ja innovatsioonisõbralik.

Erinevate poliitikavariantide analüüsi alusel ja igat ühekordselt kasutatava plasteseme liiki arvestades valiti stsenaarium 2c eelistatud variandiks. See hõlmab järgmisi meetmeid:

- piirata selliste ühekordselt kasutatavate plastesemete turuletoomist, millele on olemas on kergesti kättesaadavad alternatiivid (nt joogikõrred);
- üldised vähendamiseesmärgid (nt joogitopsid, toidukarbid), mille toel liikmesriigid saavad kehtestada oma vähendamismeetmed. Meetmete rakendamise kulu sõltub riigi tasandil valitud meetmetest ja nende ülesehitusest;
- teadlikkuse suurendamise meetmed ja laiendatud tootjavastutus kõigi turupiirangu meetme kohaldamisalast väljapoole jäävate esemete (v.a kalapüügivahendid) puhul, et panustada jäätmetekke vältimise, jäätmekäitluse, sh prügikoristusega seotud kulude kandmisse;
- nõuded märgistamisele, et tarbija oleks teadlik jäätmete sobiva kõrvaldamise viisidest või sellistest sobimatu kõrvaldamise viisidest, mida tuleb vältida (nt niisutatud pühkepaber);
- tootedisaini meetmed (nt korgi kinnitamine joogipudeli külge).

Mõjuhindang näitab aga, et plastpudelite tagatisrahasüsteem või muu sarnane süsteem, mis suurendaks oluliselt taarakogumise määra (seda analüüsiti stsenaariumi 2d puhul), võib olla väga tõhus moodus kogumise suurendamiseks ja prügistamise, eeskätt mereprügi tekke vähendamiseks. Tagatisrahasüsteemid lisati seepärast eelistatud poliitikavariantide hulka. Tänu tagatisrahale on neil otsene positiivne mõju jäätmete kogumisele ja ühtlasi paraneb kogutud materjali kvaliteet ja seega on ka ringlussevõetava materjali kvaliteet kõrge. Kuigi otsustamisvabadus asjakohase vahendi valikul jääb liikmesriikidele, siis tehakse ettepanek kehtestada liigiti kogumise miinimumeesmärk ja seda tasemel, mis vastaks olemasolevas tagatisrahasüsteemis plastpudelite kogumise määra mediaantasemele ELis (90 %). Tagatisrahasüsteemid või samaväärsed süsteemid võivad pakkuda ka lahendusi ja taristut sellistest muudest materjalidest (eeskätt alumiiniumist) valmistatud joogipakendite paremaks kogumiseks, mille suhtes kehtivad pakendite ringlussevõtu eesmärgid. Seega peaksid liikmesriigid kaaluma selliseid meetmeid ka muudest materjalidest valmistatud joogipakendite puhul.

Rakendamise teostatavuse tagamiseks on niisutatud pühkepaberi puhul lõplik ettepanek valida variant 2b, millega nähakse ette laiendatud tootjavastutus, märgistamise kohustus ja teadlikkuse suurendamise meetmed. Hügieenisidemete puhul nähakse ette märgistamisnõuded ja teadlikkuse suurendamise meetmed.

Õhukeste plastkandekottide, sh eriti õhukeste plastkandekottide jaoks, mis on samuti Euroopa randadel kõige sagedamini esinevate esemete hulgas, on juba olemas õigusaktid, st pakendi ja pakendijäätmete direktiiv, milles on sätestatud tarbimise vähendamise eesmärgid. Käesoleva ettepanekuga nähakse kõigi õhukeste plastkandekottide jaoks ette täiendav laiendatud tootjavastutus ning teadlikkuse suurendamise meetmed.

Kalapüügivahendid

Esimene käsitletud stsenaarium hõlmab kõigi olemasolevate meetmete ja juba arutlusel oleva ettepaneku täielikku rakendamist, mis tooks kaasa järgmised probleemid:

- kalanduskontrolli läbivaadatud määruses ei ole sätestatud konkreetset stiimulit kaluritele, mis ajendaks neid püügivahendi kadunuks kuulutamise asemel selle kaldale tooma;
- kui sadama vastuvõtuseadmete ja -rajatiste läbivaadatud direktiiviga vähendatakse oluliselt asjaolusid, mis takistavad kaluritel püügivahendite ja muu prügi sadamasse toomist, nt kaasnev kulu ja koormus, siis eesmärk on suurendada laevadelt (sh kalalaevalt) jäätmete kogumise mahtu üldiselt, st direktiiv ei ole suunatud konkreetset kalapüügivahendite käitlemisele. See ei sisalda otseseid positiivseid stiimuleid kõigi kasutuselt kõrvaldatud kalapüügivahendite kogumiseks ja edasiseks käitlemiseks viisil, millega maksimeeritaks püügivahendite plastist osade korduskasutust ja ringlussevõttu. Liikmesriikide meetmed jäätmete ja vahendite kogumise tõhustamiseks või kalapüügivahendite ringlussevõtu süsteemi arendamiseks on liiga erinevad ja kohalikku laadi, ega saa seega olla tõhusad. Seda silmas pidades nähakse sadama vastuvõtuseadmete ja -rajatiste läbivaadatud direktiivi ettepanekuga ette, et edasisi samme kalapüügivahendite kogumise ja käitlemise parandamiseks kaalutakse ELi plastistrateegia raames²⁶.

Teine käsitletud stsenaarium hõlmab laiendatud tootjavastutust plasti sisaldavate kalapüügivahendite puhul.

Kolmas käsitletud stsenaarium hõlmab laiendatud tootjavastutuse ettepanekule tagatisrahastusteemi lisamist ja ringlussevõtu eesmärki, mis veelgi enam suurendaks tagastatavate püügivahendite hulka. See tähendab samas suuremat rakendamise kulu ja võimalikku kulude ja halduskoormuse kasvu sektorile. Lisaks on vastupidiselt maismaalt pärit plastprügile kalapüügivahendite puhul suhteliselt suur oht tagatisrahast ilma jääda ja see võib stimuleerivat mõju pärssida.

Selle variandi üks osa oli ka ringlussevõtu eesmärgi püstitamine. Selle eesmärgi määratlemise keerukust, kaasnevat halduskoormust ja seirekulu peeti ebaproportsionaalseks, eriti arvestades, et tõenäoliselt stimuleerib laiendatud tootjavastutuse süsteemi loomine iseenesest kalapüügivahendite materjalide puhul praegu veel väikese ringlussevõttuturu arengut.

Neljandas stsenaariumis lisati laiendatud tootjavastutusele nõue rahastada kalapüügivahendite kohustuslikku väljatoomise süsteemi. Jõuti järelduse, et see oleks ebaproportsionaalne, dubleeriv ja mittetoimiv. Sellega pandaks kalapüügivahendite tootjatele vastutus vabatahtlike koristusoperatsioonide rahastamise eest, mida praegu toetatakse kohalikest, riiklikest ja ELi vahenditest. Ühise kalanduspoliitika raames on püügivahendite väljatoomine juba hõlmatud kalanduskontrolli määrusega.

Seepärast on kõige tõhusam stsenaarium kalapüügivahendite probleemi käsitlemiseks ja kehtiva õiguse lünkade täitmiseks laiendatud tootjavastutuse süsteemi sisseviimine plasti sisaldavate kalapüügivahendite tootjatele. Leiti, et see variant avaldab üldiselt kõige tõhusamat mõju mahajäetud, kaotatud või kõrvaleheidatud kala- ja vesiviljeluse püügivahendite osakaalu vähendamisele mereprügis. Sellega toetatakse ja lihtsustatakse muude õigusvahendite täielikku rakendamist ning aidatakse veelgi enam kaasa kalapüügivahenditest lähtuva prügi koguse vähendamisele. Eeskätt tugineb stsenaarium kalanduskontrolli määrusele ja sadama vastuvõtuseadmete ja -rajatiste läbivaadatud direktiivi ettepanekule ning täiendab neid, lisades

²⁶ Komisjoni ettepanek COM(2018)33 final, seletuskiri.

spetsiaalse mehhanismi, mis hõlbustab kalapüügivahendite liigiti kogumist ja tagastamist ning kasutuselt kõrvaldatud kalapüügivahendite käitlemist, eeskätt ringlussevõttu. Eriti aitab see vähendada kulusid väikesadamate ja/või kalalaevade jaoks, kelle kulud võivad suureneada seoses sadamasse toodud kasutuselt kõrvaldatud kalapüügivahendite hoogustunud kogumise ja käitlusega.

Niisugune positiivne stiimul prügi kaldaletoomiseks on enamuse osapoolte jaoks kõige tõhusam viis vähendada merre kaotatud vahendite hulka.

- **Õigusnormide toimivus ja lihtsustamine**

Leiti, et mikroettevõtete vabastamine algatuse nõuetest või VKEdele soodustingimuste loomine ei ole õigustatud. Siiski eeldatakse, et algatusega ette nähtud meetmed avardavad Euroopa mikroettevõtete ja VKEde võimalusi. Euroopa ettevõtted, kes on juba võtnud kasutusele ringmajandust toetava disaini ja ärimudeli, saavad suurema turu ja paremad kauplemis-, investeerimis- ja ärivõimalused. Enamus Euroopa 50 000st plastitöötlemisettevõttest on VKEd. Mõju, mida see neile avaldab, oleneb sellest, kas nende äri sõltub ühekordselt kasutatavatest plastesemetest ja nende võimest hakata tootma teistsuguseid plastesemeid. Suur osa ühekordselt kasutatavatest plastesemetest, millele turupiirangud on suunatud, toodetakse väljaspool ELi. Lisaks võib see mõjuda positiivselt VKEdele, näiteks jaemüüjatele, kui nad väldivad ühekordselt kasutatavate esemete müümist koos toidu või joogiga, mida nad pakuvad. Tarbijad kulutavad vähem ja jaemüük langeb, kuid seda tasakaalustab see, et tarbijad kulutavad raha alternatiividele ja eelistavad uuenduslikke lahendusi. Tekivad uued ärimudelid, et pakkuda tarbijale mitmekordselt kasutatavaid esemeid ja see võib vähendada kulusid, eriti siis, kui valikuvõimalused suurenevad.

Et vähendada liikmesriikide ja ettevõtjate kulusid nõuete täitmisel, on kavandatav seire ja aruandlus lihtne ning nende puhul peaks olema võimalikult palju kasu sünergiast juba kehtiva aruandlussüsteemiga, nagu on selgitatud allpool punktis 5.

- **Põhiõigused**

Ettepanek ei mõjuta põhiõiguste kaitset.

4. MÕJU EELARVELE

Ettepanek ei mõjuta komisjoni eelarvet.

5. MUU TEAVE

- **Rakenduskavad ning järelevalve, hindamise ja aruandluse kord**

Andmekogumise korraldamine ja meetodid peaksid subsidiaarsuse põhimõtte kohaselt jääma liikmesriikide pädevusse.

Randadelt leitud esemete arv on endiselt tõhus näitaja, et hinnata Euroopa rannikult leitud mereprügi kogust ja muutusi, mis seoses enim leitud ühekordselt kasutatavate plastesemetega aset leiavad. Näiteks täheldati Iirimaal, et pärast plastkandekottide direktiivi rakendamist langes randadelt leitud kilekottide arv järsult. Liikmesriigid peavad kasutama merestrategia raamdirektiivi mereprügi töörühma välja töötatud metoodikat, mis on esitatud ka Teadusuuringute Ühiskeskuse töörühma aruannetes. 2017. aasta aprillis võttis komisjon vastu läbivaadatud otsuse, millega kehtestati kriteeriumid ja metoodilised standardid. Selle kohaselt peab prügiseiret igal juhul teostama rannikul ning lisaks võib seiret läbi viia merepinnal ja -põhjas. Kogutakse teavet prügi allika ja liikumistee kohta, kui see on teostatav.

Järelevalvet on vaja hakata tegema ka seoses ühekordselt kasutatavate plastesemete tarbimise vähendamise meetmetega. On kavandatud, et järelevalve hakkab tuginema aasta jooksul turule lastud teatava ühekordselt kasutatava plasttoote andmetele. Vajadusel luuakse jäätmealaste ELi õigusaktidega nende andmete kogumiseks ühtlustatud reeglid ja jäätmekomisjon koostab aruandlusvormi. Võimalusel tuleks ära kasutada olemasolevaid ELi tootmis- ja kaubandusandmebaase (PRODCOM²⁷ ja COMEXT²⁸), mida haldab Eurostat ja mida täiendatakse jooksvalt liikmesriikide esitatud andmetega. Samuti tuleks kasutada sünergia olemasolevate aruandlusmehhanismidega.

Ettepanekuga nähakse ette meetmete mõju hindamine ja tulevaste suundumuste arvessevõtmine. Vajaduse korral hinnatakse eeskätt seda, kas ühekordselt kasutatavate plasttoodete nimekiri ja kehtestatud meetmed (nt tarbimise vähendamise eesmärgid) on vaja läbi vaadata. Lisaks käsitletakse hindamisel biolagunevusega seotud küsimusi.

Ettepanekus ei käsitleta otseselt tootepoliitika ja plasti asendavate materjalide valiku küsimustega. Kuna ettepanekuga eemaldatakse teatavad tooted turult ja vähendatakse teatavate toodete kasutamist, luuakse kaudselt olulised võimalused innovaatiliste lahenduste tekkimiseks materjali asendamise ja ühekordselt kasutatavate plasttoodete asendamise valdkonnas ning uute ärimudelite ja korduskasutussüsteemide loomiseks. ELi plastistrateegia raames töötatakse praegu ka selle nimel, et koostada ühtlustatud eeskirjad kompostitavate ja biolagunevate plastesemete määratlemiseks ja märgistamiseks, nii et seejuures arvestataks konkreetseid rakendusi ja eelkõige merekeskkonna prügistamisega seotud probleemistikku. Seda tööd silmas pidades ning teaduse ja tehnika võimalusi arvestades, uurib komisjon ettepaneku hindamise ajaks võimalikke plasti asendamise variante, et selgitada välja, kas vabastada ühekordselt kasutatavad plasttooted käesolevas algatuses välja pakutud turustamiskeelust.

- **Selgitavad dokumendid (direktiivide puhul)**

Direktiivi ülevõtmiseks ei ole selgitavaid dokumente vaja, kuivõrd ettepanekus esitatud meetmete arv ei ole suur.

- **Ettepaneku sätete üksikasjalik selgitus**

Allpool on esitatud direktiivi kõige olulisemad sätted.

Artiklis 1 sätestatakse, et direktiivi ettepaneku eesmärk on ära hoida ja vähendada teatud ühekordselt kasutatavate plasttoodete ja plasti sisaldavate kalapüügivahendite mõju keskkonnale ja inimeste tervisele ning edendada üleminekut ringmajandusele, kus on keskkonnahoidlikud innovaatilised ärimudelid, tooted ja materjalid, ning seeläbi panustada siseturu tõhusasse toimimisse.

Artiklis 2 määratletakse direktiivi kohaldamisala ja sätestatakse, et direktiiv kehtib teatud ühekordselt kasutatavate plasttoodete suhtes, mis on loetletud ja määratletud ettepaneku **lisas**, ning plasti sisaldavatele kalapüügivahenditele.

Artiklis 3 sätestatakse ühekordselt kasutatavate plasttoodete ja kalapüügivahendite määratlus ning tootja määratlus, mida kohaldatakse tarbimise vähendamise meetmete, toodetele esitatavate nõuete ja laiendatud tootjavastutuse kehtestamisel.

Artiklis 4 nõutakse liikmesriikidelt vajalike meetmete võtmist, et oluliselt vähendada ühekordselt kasutatavate plastist toidukarpide ja joogitopside.

²⁷ Vähemalt kord aastas ELis tehtav uuring statistika kogumiseks ja levitamiseks tööstuskaupade tootmise kohta hinna ja koguse alusel.

²⁸ Eurostati ELi väliskaubanduse andmebaas, mis sisaldab impordi- ja ekspordiandmeid.

Artiklis 5 sätestatakse piirangud teatavate ühekordselt kasutatavate plasttoodete turulelaskmisele, millele on turul saadaval alternatiivid.

Artiklis 6 sätestatakse nõuded ühekordselt kasutatavate plastist joogipakendite tootedisainile, tagamaks, et kork või kaas, mille koostisest suur osa on plast, oleks kasutamise kestel pakendi külge kinnitatud ega satuks prügina keskkonda.

Artiklis 7 sätestatakse nõuded teatud ühekordselt kasutatavate plasttoodete märgistamisele, et hoida ära nende sobimatu kõrvaldamine, nt WC-st veega alla laskmine, teavitada tarbijat võimalikest prügi sobimatu kõrvaldamise tagajärgedest mereprügi silmas pidades, ja kõige sobivamatest jäätmekäitlusvõimalustest.

Artikliga 8 kehtestatakse laiendatud tootjavastutuse süsteem plasti sisaldavatele kalapüügivahenditele ja teatud ühekordselt kasutatavatele plasttoodetele. Kui jäätmeid käsitleva direktiiviga 2008/98/EÜ kehtestatud üldised miinimumnõuded kehtivad laiendatud tootjavastutuse süsteemidele, siis selle sättega kehtestatakse ka konkreetsed ja täiendavad nõuded tootjate rahalisele vastutusele, eeskätt teavituskampaaniate rahastamisel ja ühekordselt kasutatavate plasttoodete puhul ka prügi koristamisel.

Artikli 9 kohaselt peavad liikmesriigid täitma ühekordselt kasutatavate plastpudelite liigiti kogumise miinimumeesmärgi.

Artikli 10 kohaselt peavad liikmesriigid astuma samme, et suurendada teadlikkust prügistamise ja jäätmete sobimatu kõrvaldamise mõju kohta keskkonnale, eeskätt merekeskkonnale, ning sobivate korduskasutamise ja jäätmekäitlusvõimaluste kohta.

Artiklis 11 sätestatakse liikmesriikidele nõue käesoleva direktiivi rakendamiseks kehtestatud meetmeid koordineerida ja tagada meetmete koosõla nende meetmega, mille riigid kehtestavad mereprügi tekke ärahoidmiseks ja vähendamiseks vastavalt õigusaktidele, mis on seotud veekvaliteedi, jäätmetekke vältimise ja jäätmekäitluse eesmärkidega direktiivide 2000/59/EÜ, 2000/60/EÜ, 2008/56/EÜ, 2008/98/EÜ ja sadama vastuvõtuseadmeid ja -rajatise käsitlevate ELi õigusaktide kohaselt.

Artikliga 12 rakendatakse Århusi konventsiooni seoses õiguskaitse kättesaadavusega ja see on koosõlas põhiõiguste harta artikliga 47. Kodanikel ja vabaihendustel peaks olema võimalus saada õiguslik hinnang liikmesriikides selle direktiivi alusel langetatud otsuste kohta.

Artikli 13 kohaselt nõutakse liikmesriikidelt tarbimise vähendamise eesmärgiga hõlmatud toodete kohta andmekogu loomist, et oleks võimalik teha järelevalvet käesoleva direktiivi alusel kehtestatud tarbimise vähendamise eesmärgi rakendamise üle. Andmekogu tuleks luua koosõlas direktiiviga 2007/2/EL²⁹. Selleks nähakse ette toetus Euroopa Keskkonnaametilt, kelle ülesanne on ka regulaarne andmetega tutvumine ja komisjonile ülevaadete esitamine direktiivi rakendamise kohta liidu tasandil. Ülevaadet kasutatakse ka direktiivi tulevastel hindamistel.

Artiklis 15 määratakse kindlaks direktiivi tulevaste hindamiste raamistik. Esimene hindamine on ette nähtud kuus aastat pärast direktiivi ülevõtmise tähtaega.

²⁹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. märtsi 2007. aasta direktiiv 2007/2/EÜ, millega rajatakse Euroopa Ühenduse ruumiandmete taristu (ELT L 108, 25.4.2007, lk 1–14).

Ettepanek:

EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU DIREKTIIV

teatavate plasttoodete keskkonnamõju vähendamise kohta

(EMPs kohaldatav tekst)

EUROOPA PARLAMENT JA EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,
võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 192 lõiget 1,
võttes arvesse Euroopa Komisjoni ettepanekut,
olles edastanud seadusandliku akti eelnõu liikmesriikide parlamentidele,
võttes arvesse Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamust³⁰,
võttes arvesse Regioonide Komitee arvamust³¹,
toimides seadusandliku tavamenetluse kohaselt
ning arvestades järgmist:

- (1) Plasti suure funktsionaalsuse ja suhteliselt madala hinna tõttu leidub seda materjali meie igapäevaelus üha enam. Selle järjest suurenev kasutamine lühikese kasutusajaga toodetes, mis ei ole mõeldud korduskasutamiseks või kulutõhusaks ringlussevõtuks, tähendab, et sellega seotud tootmis- ja tarbimismudelid on muutunud üha vähem tõhusaks ja lineaarseks. Pidades silmas ringmajanduse tegevuskava,³² jõudis komisjon seepärast Euroopa plastistrateegias³³ järeldusele, et plastijäätmetekke pidev kasv ja plasti sattumine loodusesse, eelkõige merekeskkonda, on probleemid, millega tuleb tegeleda, et muuta plasti olulusring tõeliselt ringluspõhiseks.
- (2) Ringmajanduse lähenemisviisid, mille prioriteet on korduskasutatavad tooted ja korduskasutamise süsteemid, aitavad vähendada jäätmeteket, mis on Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2008/98/EÜ³⁴ artiklis 4 sätestatud jäätmehierarhias esimene jäätmetekke vältimise viis. Sellised lähenemisviisid on kooskõlas ka ÜRO kestliku arengu 12. eesmärgiga³⁵ tagada kestlik tarbimine ja tootmine.
- (3) Mereprügi on piiriülene ja üleilmne probleem. Mereprügi vähendamine on peamine meede ÜRO kestliku arengu 14. eesmärgi saavutamiseks, mille kohaselt tuleb kestliku arengu tagamiseks kaitsta ookeane, meresid ja mereressursse ja neid säästvalt

³⁰ ELT C [...], [...], lk [...].

³¹ ELT C [...], [...], lk [...].

³² Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „ELi ringmajanduse loomise tegevuskava“ (COM(2015) 0614 final).

³³ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Euroopa strateegia plasti kohta ringmajanduses“ (COM(2018) 28 final).

³⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 19. novembri 2008. aasta direktiiv 2008/98/EÜ, mis käsitleb jäätmeid ja millega tunnistatakse kehtetuks teatud direktiivid (ELT L 312, 22.11.2008, lk 3).

³⁵ Kestliku arengu tegevuskava aastani 2030, mille ÜRO Peassamblee võttis vastu 25. septembril 2015.

kasutada³⁶. EL peab täitma oma osa mereprügiga võitlemisel ning püüdma olla maailmas standardite kehtestajana. Seoses sellega teeb liit kooskõlastatud meetmete edendamiseks partneritega koostööd paljudes rahvusvahelistes foorumites nagu G20, G7 ja ÜRO. Käesolev algatus on osa liidu jõupingutustest selles valdkonnas.

- (4) Vastavalt mitmepoolsetele kokkulepetele³⁷ ja liidu jäätmealastele õigusaktidele³⁸ peavad liikmesriigid tagama keskkonnaohutu jäätmekäitluse, et vältida ja vähendada nii mere- kui ka maismaa-allikatest pärit mereprügi. Liidu veealaste õigusaktide kohaselt³⁹ on liikmesriigid samuti kohustatud vähendama mereprügi seal, kus see takistab merevee hea keskkonnaseisundi saavutamist, panustades seega ka ÜRO kestliku arengu 14. eesmärgi täitmisel.
- (5) 80–85 % mereprügist, mida mõõdetakse rannast leitud prügiesemete arvuna, moodustab liidus plast, millest 50 % on ühekordselt kasutatavad plastesemed ja 27 % kalandusega seotud esemed. Ühekordselt kasutatavad plasttooted hõlmavad mitmesuguseid kiire käibega tarbekaupu, mis visatakse pärast ühekordset kasutamist ära, mida võetakse harva ringlusse ja mis tekitavad palju prügi. Märkimisväärset osa turulelastud kalapüügivahenditest ei koguta pärast kasutamist nende edasiseks käitlemiseks kokku. Seetõttu on ühekordselt kasutatavad plasttooted ja plasti sisaldavad kalapüügivahendid väga suur probleem, sest need tekitavad mereprügi ning kujutavad endast tõsist ohtu mereökosüsteemidele, bioloogilisele mitmekesisusele ja võimalik, et ka inimeste tervisele, ning kahjustavad turismi, kalandust ja laevandust.
- (6) Olemasolevate liidu õigusaktide⁴⁰ ja poliitikavahenditega on ette nähtud teatavad reguleerivad meetmed mereprügi vähendamiseks. Näiteks plastijäätmete suhtes kohaldatakse selliseid liidu üldisi jäätmekäitlusmeetmeid ja -eesmärke nagu plastpakendijäätmete ringlussevõtu eesmärk⁴¹ ning hiljuti vastu võetud plastistrateegia⁴² eesmärk, millega püütakse tagada, et aastaks 2030 on kõik plastpakendid ringlussevõetavad. Kuid kõnealuste õigusaktide mõju mereprügi vähendamisel ei ole piisav ning eri riikides mereprügi vältimiseks ja vähendamiseks võetavate meetmete

³⁶ Kestliku arengu tegevuskava aastani 2030, mille ÜRO Peaassamblee võttis vastu 25. septembril 2015.

³⁷ Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni mereõiguse konventsioon (UNCLOS), jäätmete ja muude ainete kaadamisest põhjustatud merereostuse vältimise 1972. aasta konventsioon (Londoni konventsioon) ja selle 1996. aasta protokoll (Londoni protokoll), rahvusvahelise laevade põhjustatava merereostuse vältimise konventsiooni (MARPOL) V lisa, ohtlike jäätmete riikidevahelise veo ja nende kõrvaldamise kontrolli Baseli konventsioon.

³⁸ Direktiiv 2008/98/EÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. novembri 2000. aasta direktiiv 2000/59/EÜ laevaheitmete ja lastijäätmete vastuvõtmise seadmete kohta sadamates (EÜT L 332, 28.12.2000, lk 81).

³⁹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. oktoobri 2000. aasta direktiiv 2000/60/EÜ, millega kehtestatakse ühenduse veepoliitika alane tegevusraamistik (ELT L 327, 22.12.2000, lk 1) ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. juuni 2008. aasta direktiiv 2008/56/EÜ, millega kehtestatakse ühenduse merekeskkonnapoliitika-alane tegevusraamistik (ELT L 164, 25.6.2008, lk 19).

⁴⁰ Direktiiv 2008/98/EÜ, direktiiv 2000/59/EÜ, direktiiv 2000/60/EÜ, direktiiv 2008/56/EÜ ning nõukogu 20. novembri 2009. aasta määrus (EÜ) nr 1224/2009, millega luuakse ühenduse kontrollisüsteem ühise kalanduspoliitika eeskirjade järgimise tagamiseks, muudetakse määrusi (EÜ) nr 847/96, (EÜ) nr 2371/2002, (EÜ) nr 811/2004, (EÜ) nr 768/2005, (EÜ) nr 2115/2005, (EÜ) nr 2166/2005, (EÜ) nr 388/2006, (EÜ) nr 509/2007, (EÜ) nr 676/2007, (EÜ) nr 1098/2007, (EÜ) nr 1300/2008, (EÜ) nr 1342/2008 ning tunnistatakse kehtetuks määrused (EMÜ) nr 2847/93, (EÜ) nr 1627/94 ja (EÜ) nr 1966/2006 (ELT L 343, 22.12.2009, lk 1).

⁴¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. detsembri 1994. aasta direktiiv 94/62/EÜ pakendite ja pakendijäätmete kohta (EÜT L 365, 31.12.1994, lk 10).

⁴² Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Euroopa strateegia plasti kohta ringmajanduses“ (COM(2018) 28 final).

ulatus ja rangusaste on erinevad. Lisaks võivad mõned neist meetmetest, eelkõige ühekordselt kasutatavate plasttoodete turustamise piirangud, tekitada kaubandustõkkeid ja moonutada konkurentsi liidus.

- (7) Et suunata jõupingutused valdkondadesse, kus neid kõige rohkem vajatakse, peaks käesolev direktiiv hõlmama üksnes selliseid ühekordselt kasutatavaid plasttooteid, mida on kõige rohkem randadest leitud ning mis moodustavad hinnanguliselt umbes 86 % liidu randadest leitud ühekordselt kasutatavatest plasttoodetest.
- (8) Ühekordselt kasutatavad plasttooted võivad olla valmistatud mitmesugustest plastidest. Tavaliselt määratletakse plasti polümeerse materjalina, millele võib olla lisatud lisaaineid. See määratlus hõlmab aga teatavaid looduslikke polümeere. Käesolev direktiiv ei peaks hõlmama modifitseerimata looduslikke polümeere, sest neid esineb keskkonnas looduslikult. Seepärast tuleks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1907/2006⁴³ artikli 3 punkti 5 kohast polümeeri määratlust kohandada ja võtta käesoleva direktiivi kohaldamisel kasutusele eraldi mõiste. Modifitseeritud looduslikest polümeeridest või biopõhistest, fossiilsetest või sünteetilisest lähteainetest toodetud plasti looduslikult ei esine ja seetõttu tuleks seda käsitleda käesolevas direktiivis. Kohandatud plastimääratlus peaks seega hõlmama polümeeripõhiseid kummitooteid ning biopõhist ja biolagunevat plasti, olenemata sellest, kas need on saadud biomassist ja/või aja jooksul biolagunevad. Teatavaid polümeerseid materjale, nagu polümeersed pinnakattevahendid, värvid, tindid ja liimained, ei saa kasutada lõppmaterjalide ja -toodete peamise struktuurikomponendina. Neid materjale ei peaks käesolevas direktiivis käsitlema ega seega kõnealuse mõistega hõlmama.
- (9) Käesoleva direktiivi kohaldamisala kindlaksmääramiseks tuleks määratleda ühekordselt kasutatava plasttoote mõiste. Määratlusest tuleks välja jätta olulusringi jooksul mitme kasutuskorra jaoks kavandatud, valmistatud ja turule lastud plasttooted, mida täidetakse uuesti või korduskasutatakse samal eesmärgil, milleks need kavandati.
- (10) Ühekordselt kasutatavate plasttoodete suhtes tuleks kohaldada üht või mitut meetet, sõltuvalt mitmesugustest teguritest, nagu sobivate ja kestlikumate alternatiivide kättesaadavus, tarbimisharjumuste muutmise võimalikkus ning see, millises ulatuses need tooted on kehtivate liidu õigusaktidega juba hõlmatud.
- (11) Teatavate ühekordselt kasutatavate plasttoodete puhul ei ole sobivad ja kestlikumad alternatiivid veel kättesaadavad ning eeldatakse, et enamike selliste ühekordselt kasutatavate plasttoodete tarbimine suureneb. Selle suundumuse muutmiseks ja kestlikumate lahenduste edendamiseks peaksid liikmesriigid võtma vajalikud meetmed nende toodete tarbimise märkimisväärseks vähendamiseks, kahjustamata samas toiduhügieeni ja -ohutust, head hügieenitava, head tootmistava, tarbijate teavitamist või liidu toidualastes õigusaktides⁴⁴ sätestatud jälgitavusnõudeid.

⁴³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. detsembri 2006. aasta määrus (EÜ) nr 1907/2006, mis käsitleb kemikaalide registreerimist, hindamist, autoriseerimist ja piiramist (REACH) ning millega asutatakse Euroopa Kemikaaliamet, muudetakse direktiivi 1999/45/EÜ ja tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EMÜ) nr 793/93 ja komisjoni määrus (EÜ) nr 1488/94 ning samuti nõukogu direktiiv 76/769/EMÜ ja komisjoni direktiivid 91/155/EMÜ, 93/67/EMÜ, 93/105/EÜ ja 2000/21/EÜ (ELT L 396, 30.12.2006, lk 1).

⁴⁴ Määrus (EÜ) nr 178/2002, millega sätestatakse toidualaste õigusnormide üldised põhimõtted ja nõuded (EÜT L 31, 1.2.2002, lk 1–24), määrus (EÜ) nr 852/2004 toiduainete hügieeni kohta (ELT L 139, 30.4.2004, lk 1–54), määrus (EÜ) nr 1935/2004 toiduga kokkupuutumiseks ettenähtud materjalide kohta (ELT L 338, 13.11.2004, lk 4–17) ning muud asjakohased õigusaktid, mis on seotud toiduohutuse, -hügieeni ja -märgistamisega.

- (12) Samas on aga muude ühekordselt kasutatavate plasttoodete puhul kergesti kättesaadavad sobivad ja kestlikumad alternatiivid, mis on ühtlasi taskukohase hinnaga. Et piirata selliste toodete negatiivset mõju keskkonnale, peaksid liikmesriigid olema kohustatud keelama nende toodete laskmise liidu turule. Sellega edendatakse olemasolevate ja kestlikumate alternatiivide kasutamist ning innovaatilisi lahendusi säästvamate ärimudelite kasutuselevõtuks, alternatiivsete materjalide korduskasutamiseks ja materjalide asendamiseks.
- (13) Ühed kõige enam liidu randadelt leitud ühekordselt kasutatavad plastesemed on joogipakendite korgid ja kaaned, mille märkimisväärne osa on valmistatud plastist. Seetõttu tuleks joogipakendeid, mis on ühekordselt kasutatavad plasttooted ja pakendid, lubada turule lasta ainult siis, kui need vastavad konkreetsetele tootedisaini nõuetele, millega vähendatakse oluliselt joogipakendite korkide ja kaante keskkonda sattumist. Selliste joogipakendite suhtes, mis on ühekordselt kasutatavad plasttooted ja pakendid, kohaldatakse seda nõuet lisaks direktiivi 94/62/EMÜ II lisas sätestatud põhinõuetele pakendi koostise, kordus- ja taaskasutatavuse, sealhulgas ringlussevõetavuse kohta. Et hõlbustada tootedisaini alase nõude järgimist ning tagada siseturu tõrgeteta toimimine, on vaja töötada välja harmoneeritud standard, mis võetakse vastu kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) nr 1025/2012,⁴⁵ ning sellele standardi järgimise korral peaks olema võimalik eeldada, et kõnealused nõuded on täidetud. Tuleks ette näha piisav aeg harmoneeritud standardi väljatöötamiseks ja selleks, et võimaldada tootjatel kohandada oma tootmisahelaid vastavalt tootedisaini nõudele.
- (14) Teatavad ühekordselt kasutatavad plasttooted satuvad keskkonda sobimatu kõrvaldamise tulemusena kanalisatsiooni või muude sobimatute kanalite kaudu. Seepärast tuleks selliste ühekordselt kasutatavate plasttoodete suhtes, mis sageli satuvad keskkonda kanalisatsiooni kaudu või muul sobimatul viisil, kohaldada märgistusnõudeid. Märgiselt peaks tarbija saama teavet selle kohta, millised on jäätmeks muutunud toote sobiva kõrvaldamise võimalused ja/või milliseid kõrvaldamisviise tuleb vältida ja/või millist mõju avaldab keskkonnale jäätmeks muutunud toote sobimatu kõrvaldamine. Komisjonile tuleks anda volitus kehtestada märgise ühtlustatud vorm ja seda tehes tuleks vajaduse korral katsetada kavandatud märgist tarbijaid esindavate rühmade peal, et tagada selle tõhusus ja selge arusaadavus.
- (15) Seoses selliste ühekordselt kasutatavate plasttoodetega, millel ei ole kergesti kättesaadavaid sobivad ja kestlikumaid alternatiive, peaksid liikmesriigid kooskõlas „saastaja maksab“ põhimõttega samuti kehtestama laiendatud tootjavastutuse süsteemid, et katta jäätmekäitluse ja prügi koristamise ning prügi vältimiseks ja vähendamiseks võetavate teadlikkuse suurendamise meetmete kulud.
- (16) Suure osa mereprügist moodustab plasti sisaldavatest mahajäetud, kaotatud ja äravisatud kalapüügivahenditest pärinev plast; see näitab, et olemasolevad õigusnõuded⁴⁶ ei paku piisavalt stiimuleid, et sellised püügivahendid nende kogumiseks ja käitlemiseks kaldale tuua. Kaudne teenustasude süsteem, mis on sadama vastuvõtuseadmeid ja -rajatisi käsitleva liidu õigusega ette nähtud laevajäätmete üleandmiseks, võtab laevadelt stiimuli oma jäätmeid merre lasta ning tagab õiguse need

⁴⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. oktoobri 2012. aasta määrus (EL) nr 1025/2012, mis käsitleb Euroopa standardimist ning millega muudetakse nõukogu direktiive 89/686/EMÜ ja 93/15/EMÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiive 94/9/EÜ, 94/25/EÜ, 95/16/EÜ, 97/23/EÜ, 98/34/EÜ, 2004/22/EÜ, 2007/23/EÜ, 2009/23/EÜ ja 2009/105/EÜ ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu otsus 87/95/EMÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus nr 1673/2006/EÜ (ELT L 316, 14.11.2012, lk 12).

⁴⁶ Nõukogu määrus (EÜ) nr 1224/2009, direktiiv 2000/59/EÜ ja direktiiv 2008/98/EÜ.

ära anda. Seda süsteemi tuleks siiski täiendada rahaliste lisastiimulitega kaluritele, et nad tooksid kasutuselt kõrvaldatud kalapüügivahendid kaldale ning väldiksid seega kaudse jäätmetasu igasugust võimalikku suurenemist. Kuna kalapüügivahendite plastosi on võimalik suure osas ringlusse võtta, peaksid liikmesriigid kooskõlas „saastaja maksab“ põhimõttega kehtestama plasti sisaldavate kalapüügivahendite suhtes laiendatud tootjavastutuse, et soodustada kasutuselt kõrvaldatud kalapüügivahendite liigiti kogumist ning rahastada selliste püügivahendite keskkonnaohutut käitlemist, eelkõige ringlussevõttu.

- (17) Kuigi kogu plasti sisaldav mereprügi ohustab keskkonda ja inimeste tervist ning seda tuleks vähendada, tuleks arvesse võtta ka proportsionaalsuse kaalutlusi. Seetõttu ei peaks laiendatud tootjavastutust kohaldama kalurite endi ja plastist kalapüügivahendite käsitööna valmistajate suhtes.
- (18) Prügistamise ja muude plasti sisaldavat mereprügi tekitavate sobimatute jäätmekõrvaldamisviiside vältimiseks tuleb tarbijaid põhjalikult teavitada, millised on kõige sobivamad jäätmekõrvaldamisvõimalused ja/või milliseid jäätmekõrvaldamisviise tuleb vältida, millised on parimad jäätmekõrvaldamistavad ja ebasobiva kõrvaldamise keskkonnamõju ning kui suur on teatavate ühekordselt kasutatavate plasttoodete ja kalapüügivahendite plastisisaldus. Seepärast tuleks nõuda, et liikmesriigid võtaksid teadlikkuse suurendamise meetmeid, millega tagatakse sellise teabe esitamine tarbijatele. Teave ei tohiks olla mingil juhul selline, mis innustaks tarbijat kasutama ühekordselt kasutatavaid plasttooteid. Liikmesriikidel peaks olema võimalik valida meetmed, mis on toote laadi või kasutusotstarvet arvestades kõige asjakohasemad. Teadlikkuse suurendamise meetmete kulud peaksid katma ühekordselt kasutatavate plasttoodete ja plasti sisaldavate kalapüügivahendite tootjad laiendatud tootjavastutuse kohustuse raames.
- (19) Direktiivis 2008/98/EÜ on sätestatud laiendatud tootjavastutuse süsteeme käsitlevad üldised miinimumnõuded. Neid nõudeid tuleks kohaldada käesoleva direktiiviga kehtestatud laiendatud tootjavastutuse süsteemide suhtes. Käesoleva direktiiviga kehtestatakse aga täiendavad laiendatud tootjavastutuse nõuded, näiteks nõue, et teatavate ühekordselt kasutatavate plasttoodete tootjad peavad katma prügikoristamiskulud.
- (20) Joogipudelid, mis on ühekordselt kasutatavad plasttooted, kuuluvad liidu randadest kõige enam leitud mereprügi hulka. Selle põhjuseks on ebatõhusad liigiti kogumise süsteemid ja tarbijate vähene osalemine sellistes süsteemides. On vaja tõhustada liigiti kogumise süsteeme ning seetõttu tuleks kehtestada selliste joogipudelite liigiti kogumise miinimumeesmärk, mis on ühekordselt kasutatavad plasttooted. Liikmesriikidel peaks olema võimalik see miinimumeesmärk saavutada nii, et kehtestatakse selliste joogipudelite, mis on ühekordselt kasutatavad plasttooted, liigiti kogumise eesmärgid laiendatud tootjavastutuse süsteemi sees või luuakse tagatisrahasüsteemid või võetakse mis tahes muid meetmeid, mida nad sobilikuks peavad. See suurendab otseselt kogumismäära, parandab kogutud ja ringlussevõetava materjali kvaliteeti ning pakub seega võimalusi ringlussevõetuga tegelevatele ettevõtetele ja ringlussevõetud materjali turule.
- (21) Nagu Euroopa Kohus on korduvalt leidnud, oleks aluslepingu artikli 288 kolmanda lõiguga direktiividele antud siduva mõjuga vastuolus, kui põhimõtteliselt välistatakse võimalus, et puudutatud isikud võiksid nõuda direktiiviga kehtestatud kohustuste täitmist. See seisukoht kehtib iseäranis sellise direktiivi puhul, mille üks eesmärk on kaitsta keskkonda mereprügi kahjuliku mõju eest. Seega, vastavalt Århusi

konventsioonile keskkonnainfo kättesaadavuse ja keskkonnaasjade otsustamises üldsuse osalemise ning neis asjus kohtu poole pöördumise kohta, peaks asjaomasel üldsusel olema juurdepääs õiguskaitsesele, et aidata kaitsta õigust elada keskkonnas, mille kvaliteet on tervise ja heaolu tagamiseks piisav. Lisaks, kui suur hulk inimesi on kannatanud massikahju samade ebaseaduslike tavade tõttu, mis on seotud käesoleva direktiiviga antud õiguste rikkumisega, peaks neil olema võimalik kasutada kollektiivseid õiguskaitsemehhanisme, kui liikmesriigid on sellised mehhanismid kehtestanud vastavalt komisjoni soovitusel 2013/396/EL⁴⁷.

- (22) Vastavalt 13. aprillil 2016 Euroopa Parlamendi, Euroopa Liidu Nõukogu ja Euroopa Komisjoni vahel sõlmitud institutsioonidevahelise parema õigusloome kokkuleppe⁴⁸ punktile 22 peaks komisjon käesolevat direktiivi hindama. Hindamine peaks põhinema käesoleva direktiivi rakendamisel saadud kogemustele ja kogutud andmetele ning direktiivi 2008/56/EÜ või direktiivi 2008/98/EÜ kohaselt kogutud andmetele. Hindamise tulemusena peaks saama hinnata võimalikke täiendavaid meetmeid ning seda, kas liidus mereprügi seiret silmas pidades on vaja ühekordselt kasutatavate plasttoodete loetelu sisaldav lisa läbi vaadata. Hindamisel tuleks kaaluda ka seda, kas vahepeal toimunud teaduse ja tehnika areng, sealhulgas biolagunevate materjalide täiustamine ning plasti merekeskkonnas biolagunevuse kriteeriumid või standard, mille väljatöötamine on ette nähtud Euroopa plastistrateegiaga, võimaldab kehtestada standardi teatavate ühekordselt kasutatavate plasttoodete biolagunevuse kohta merekeskkonnas. See standard peaks sisaldama standardit selle katsetamiseks, kas merekeskkonnas toimuva füüsilise ja bioloogilise lagunemise tulemusena laguneks plast täielikult süsinikdioksiidiks (CO₂), biomassiks ja veeks piisavalt lühikese ajaga, mille jooksul ei jõuaks see kahjustada mereelustikku ega kuhjuda keskkonda. Kui see on nii, võiks sellisele standardile vastavad ühekordselt kasutatavad plasttooted turulelaskmise keelust vabastada. Kuigi Euroopa plastistrateegiaga juba nähakse ette meetmed selles valdkonnas, tunnustatakse selles ka probleeme seoses biolagunevate omadustega plaste käsitleva õigusraamistiku kindlaksmääramisega, kuna merede keskkonnatingimused on erinevad.
- (23) Liikmesriigid peaksid kehtestama eeskirjad käesoleva direktiivi sätete rikkumise korral kohaldatavate karistuste kohta ja tagama nende rakendamise. Karistused peaksid olema tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad.
- (24) Selleks et tagada ühetaolised tingimused käesoleva direktiivi rakendamiseks, tuleks komisjonile anda rakendamisvolitused seoses selliste ühekordselt kasutatavate plasttoodete aastase tarbimise arvutamise meetodikaga, mille tarbimise vähendamiseks on kehtestatud eesmärgid, teatavatele ühekordselt kasutatavatele plasttoodetele kinnitatavat märgist käsitlevate nõuetega ning käesoleva direktiivi rakendamise kohta liikmesriikide esitatava ja Euroopa Keskkonnaameti koostatava teabe vormiga. Neid volitusi tuleks kasutada kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) nr 182/2011⁴⁹.
- (25) Kuna käesoleva direktiivi eesmärke, milleks on hoida ära ja vähendada teatavate ühekordselt kasutatavate plasttoodete ja plasti sisaldavate kalapüügivahendite

⁴⁷ Komisjoni 11. juuni 2013. aasta soovitus ühiste põhimõtete kohta, mida kohaldatakse liikmesriikide keelava iseloomuga ja kahju hüvitamisele suunatud kollektiivsete õiguskaitsvahendite suhtes ELi õigusest tulenevate õiguste rikkumise puhul (ELT L 201, 26.7.2013, lk 60).

⁴⁸ ELT L 123, 12.5.2016, lk 1.

⁴⁹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. veebruari 2011. aasta määrus (EL) nr 182/2011, millega kehtestatakse eeskirjad ja üldpõhimõtted, mis käsitlevad liikmesriikide läbiviidava kontrolli mehhanisme, mida kohaldatakse komisjoni rakendamisvolituste teostamise suhtes (ELT L 55, 28.2.2011, lk 13).

keskkonnamõju, et edendada üleminekut ringmajandusele, sealhulgas soodustada uuenduslikke ärimudeleid, tooteid ja materjale, mis omakorda aitab parandada siseturu tõhusat toimimist, ei suuda liikmesriigid piisavalt saavutada, küll aga on neid meetme ulatuse ja mõju tõttu paremini võimalik saavutada liidu tasandil, võib liit võtta meetmeid kooskõlas subsidiaarsuse põhimõttega, mis on sätestatud Euroopa Liidu lepingu artiklis 5. Kõnealuses artiklis sätestatud proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt ei lähe käesolev direktiiv nimetatud eesmärkide saavutamiseks vajalikust kaugemale,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA DIREKTIIVI:

Artikkel 1

Eesmärgid

Käesoleva direktiivi eesmärk on hoida ära ja vähendada teatavate plasttoodete mõju keskkonnale, eriti veekeskkonnale, ja inimeste tervisele, ning edendada üleminekut ringmajandusele, milles kasutatakse uuenduslikke ärimudeleid, tooteid ja materjale, aidates seega samuti kaasa siseturu tõhusale toimimisele.

Artikkel 2

Kohaldamisala

Käesolevat direktiivi kohaldatakse lisas loetletud ühekordselt kasutatavate plasttoodete ning plasti sisaldavate kalapüügivahendite suhtes.

Artikkel 3

Mõisted

Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:

- (1) „plast“ – materjal, mis koosneb polümeerist määruse (EÜ) nr 1907/2006 artikli 3 lõike 5 tähenduses, ning millele võib olla lisatud lisaaineid või muid aineid ja mis võib olla lõpptoote peamine struktuurikomponent, välja arvatud looduslikud polümeerid, mida ei ole keemiliselt modifitseeritud;
- (2) „ühekordselt kasutatav plasttoode“ – täielikult või osaliselt plastist valmistatud toode, mis ei ole kavandatud, valmistatud või turule lastud eesmärgiga see tootjale uuesti täitmiseks tagastada või seda kavandatud eesmärgil korduskasutada nii, et toode ringleks oma olelusringi jooksul mitu korda;
- (3) „kalapüügivahend“ – ese või varustuse osa, mida kasutatakse kalanduses ja vesiviljeluses mere bioloogiliste ressursside püüdmiseks või mis ujub merepinnal ja mida kasutatakse mere bioloogiliste ressursside peibutamiseks ja püüdmiseks;
- (4) „kasutuselt kõrvaldatud kalapüügivahend“ – mis tahes püügivahend, mis kuulub direktiivi 2008/98/EÜ kohase jäätmete mõiste määratluse alla, sealhulgas kõik eraldi komponendid, ained või materjalid, mis kuulusid sellise püügivahendi äraviskamisel selle juurde või külge;
- (5) „turule laskmine“ – toote esmakordne liidu turul kättesaadavaks tegemine;
- (6) „turul kättesaadavaks tegemine“ – toote tasu eest või tasuta tarnimine liidu turule kaubandustegevuse käigus kas turustamiseks, tarbimiseks või kasutamiseks;
- (7) „harmoneeritud standard“ – harmoneeritud standard määruse (EL) nr 1025/2012 artikli 2 esimese lõigu punktis c määratletud tähenduses;
- (8) „jäätmed“ – direktiivi 2008/98/EÜ artikli 3 punktis 1 määratletud jäätmel;
- (9) „laiendatud tootjavastutuse süsteem“ – direktiivi 2008/98/EÜ artikli 3 punktis 21 määratletud laiendatud tootjavastutuse süsteem;
- (10) „tootja“ – füüsiline või juriidiline isik, kes olenemata kasutatavast müügiviisist, sealhulgas kauglepingud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. oktoobri 2011. aasta

direktiivi 2011/83/EL⁵⁰ tähenduses, laseb turule ühekordselt kasutatavaid plasttooteid ja plasti sisaldavaid kalapüügivahendeid, välja arvatud isikud, kes tegelevad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1380/2013⁵¹ artikli 4 punktis 28 määratletud püügitegevusega;

- (11) „kogumine“ – direktiivi 2008/98/EÜ artikli 3 punktis 10 määratletud tegevus;
- (12) „käitlemine“ – direktiivi 2008/98/EÜ artikli 3 punktis 14 määratletud töötlemine;
- (13) „pakend“ – direktiivi 94/62/EÜ artikli 3 punktis 1 määratletud pakend;
- (14) „sadama vastuvõtuseadmed ja -rajatised“ – sadama vastuvõtuseadmed ja -rajatised direktiivi 2000/59/EÜ artikli 2 punktis e määratletud tähenduses.

Artikkel 4

Tarbimise vähendamine

1. Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed, et märkimisväärselt vähendada oma territooriumil lisa A osas loetletud ühekordsete plasttoodete tarbimist, hiljemalt... [kuus aastat pärast käesoleva direktiivi ülevõtmise lõppkuupäeva].
Need meetmed võivad hõlmata riiklikke tarbimise vähendamise eesmäärke, meetmeid, millega tagatakse, et müügikohas tehakse lõpptarbijale kättesaadavaks korduskasutatavad alternatiivid, ning majandushoobasid, millega tagatakse, et ühekordselt kasutatavaid plasttooteid ei pakuta lõpptarbijale müügikohas tasuta. Need meetmed võivad varieeruda sõltuvalt esimeses lõigus osutatud toodete keskkonnamõjust.
2. Komisjon võib võtta vastu rakendusakti, milles sätestatakse meetodika lõikes 1 osutatud ühekordselt kasutatavate plasttoodete tarbimise märkimisväärse vähenemise arvutamiseks ja tõendamiseks. Nimetatud rakendusakt võetakse vastu kooskõlas artikli 16 lõikes 2 osutatud kontrollimenetlusega.

Artikkel 5

Turulelaskmise piirangud

Liikmesriigid keelavad turule lasta lisa B osas loetletud ühekordselt kasutatavaid plasttooteid.

Artikkel 6

Nõuded toodetele

1. Liikmesriigid tagavad, et lisa C osas loetletud ühekordselt kasutatavad plasttooted, millel on korgid ja kaaned, mis on märkimisväärses osas valmistatud plastist, võib turule lasta üksnes siis, kui korgid ja kaaned jäävad toote ettenähtud kasutusetapis pakendi külge.

⁵⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. oktoobri 2011. aasta direktiiv 2011/83/EL tarbija õiguste kohta, millega muudetakse nõukogu direktiivi 93/13/EMÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 1999/44/EÜ ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 85/577/EMÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 97/7/EÜ (ELT L 304, 22.11.2011, lk 64–88).

⁵¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. detsembri 2013. aasta määrus (EL) nr 1380/2013 ühise kalanduspoliitika kohta, millega muudetakse nõukogu määruseid (EÜ) nr 1954/2003 ja (EÜ) nr 1224/2009 ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EÜ) nr 2371/2002 ja (EÜ) nr 639/2004 ning nõukogu otsus 2004/585/EÜ (ELT L 354, 28.12.2013, lk 22).

2. Käesoleva artikli kohaldamisel ei käsitata plastist tihenditega metallkorke või -kaani sellistena, mille märkimisväärne osa on valmistatud plastist.
3. Komisjon palub Euroopa standardiorganisatsioonidel töötada välja harmoneeritud standardid lõikes 1 osutatud nõude kohta.
4. Eeldatakse, et alates lõikes 3 osutatud harmoneeritud standardite *Euroopa Liidu Teatajas* avaldamise kuupäevast vastavad lõikes 1 osutatud joogipakendid, mis on vastavuses kõnealuste standardite või nende osadega, lõikes 1 sätestatud nõudele, mida kõnealused standardid või nende osad hõlmavad.

Artikkel 7

Mürgistusnõuded

1. Liikmesriigid tagavad, et kõik lisa D osas loetletud ühekordselt kasutatavad plasttooted, mis turule lastakse, kannavad nähtavat, selgesti loetavat ja kustutamatu mürgistust, millel on tarbijale esitatud teave ühe või mitme järgmise aspekti kohta:
 - (a) toote puhul sobivad jäätmekõrvaldamisvõimalused või tootega seotud jäätmekõrvaldamisviisid, mida tuleb vältida;
 - (b) tootega seotud prügistamise või muu sobimatu jäätmekõrvaldamisviisi negatiivne keskkonnamõju, või
 - (c) plasti olemasolu tootes.
2. Komisjon võtab hiljemalt... [12 kuud enne käesoleva direktiivi ülevõtmise tähtaega] vastu rakendusakti, milles sätestatakse lõikes 1 osutatud mürgistuse nõuded. Nimetatud rakendusakt võetakse vastu kooskõlas artikli 16 lõikes 2 osutatud kontrollimenetlusega.

Artikkel 8

Laiendatud tootjavastutus

1. Liikmesriigid tagavad, et kooskõlas direktiivi 2008/98/EÜ laiendatud tootjavastutuse sätetega luuakse laiendatud tootjavastutuse süsteemid kõigi lisa E osas loetletud ja liidu turule lastud ühekordselt kasutatavate plasttoodete jaoks.
2. Seoses lõike 1 kohaselt loodud süsteemiga tagavad liikmesriigid, et lisa E osas loetletud ühekordselt kasutatavate plasttoodete tootjad kannavad kõnealustest plasttoodetest koosnevate jäätmete kogumise ning edasise veo ja käitlemise kulud, sealhulgas nende toodetega seotud prügi koristamise ja artiklis 10 osutatud teadlikkuse suurendamise meetmetega seotud kulud.

Selliste ühekordselt kasutatavate plasttoodete puhul, mis on pakendid, täiendavad käesolevas lõikes sätestatud nõuded direktiivis 94/62/EMÜ ja direktiivis 2008/98/EÜ sätestatud laiendatud tootjavastutuse süsteeme käsitlevaid nõudeid.
3. Liikmesriigid tagavad, et kooskõlas direktiivi 2008/98/EÜ laiendatud tootjavastutuse sätetega luuakse laiendatud tootjavastutuse süsteemid plasti sisaldavate liidu turule lastavate kalapüügivahendite jaoks.
4. Seoses lõike 3 kohaselt loodud süsteemidega tagavad liikmesriigid, et plasti sisaldavate kalapüügivahendite tootjad kannavad kulud, mis on seotud selliste plasti sisaldavate kasutuselt kõrvaldatud kalapüügivahendite kogumise ning nende edasise veo ja käitlemisega, mis on sadama vastuvõtuseadmeid ja -rajatise käsitleva liidu

õiguse kohaselt nõuetekohasesse sadama vastuvõtuseadmesse või -rajatisse või mujale kõnealuse õiguse kohaldamisalast väljapoole jäävasse kogumissüsteemi toimetatud.. Tootjatel tuleb katta ka kulud, mis tulenevad plasti sisaldavate kalapüügivahendite suhtes artikli 10 kohaselt võetavatest teadlikkuse suurendamise meetmetest.

Selles lõikes sätestatud nõuded täiendavad sadama vastuvõtuseadmeid ja -rajatisi käsitleva liidu õiguse nõudeid, mida kohaldatakse kalalaevadelt pärit jäätmete suhtes.

Artikkel 9

Liigiti kogumine

Liikmesriigid võtavad vajalikke meetmeid, et koguda 2025. aastaks liigiti lisa F osas loetletud ühekordselt kasutatavate plasttoodete jäätmeid koguses, mis võrdub kaalupõhiselt 90 % sellistest teataval aastal turule lastud ühekordselt kasutatavatest plasttoodetest. Selle eesmärgi saavutamiseks võivad liikmesriigid muu hulgas:

- (a) kehtestada tagatisrahasüsteemid või
- (b) liigiti kogumise eesmärgid asjakohaste laiendatud tootjavastutuse süsteemide puhul.

Artikkel 10

Teadlikkuse suurendamise meetmed

Liikmesriigid võtavad meetmeid, et teavitada lisa G osas loetletud ühekordselt kasutatavate plasttoodete ja plasti sisaldavate kalapüügivahendite tarbijaid järgmisest:

- (a) kõnealuste toodete ja plasti sisaldavate kalapüügivahendite korduskasutamise ja nende jäätmete käitlemise võimalused ning direktiivi 2008/98/EÜ artikli 13 kohase keskkonnahoidliku jäätmekäitluse parimad tavad;
- (b) kõnealuste toodetega ja plasti sisaldavate kalapüügivahenditega prügistamise ja nende jäätmete muu sobimatu kõrvaldamise mõju keskkonnale, eriti merekeskkonnale.

Artikkel 11

Meetmete kooskõlastamine

Iga liikmesriik tagab, et käesoleva direktiivi ülevõtmise ja rakendamise meetmed on lahutamatu osa tema poolt direktiivi 2008/56/EÜ artikli 13 kohaselt kehtestatud meetmeprogrammidest (merealadega liikmesriikide puhul), kooskõlas direktiivi 2000/60/EÜ artikliga 11 kehtestatud meetmeprogrammidest, direktiivi 2008/98/EÜ artiklite 28 ja 29 kohastest jäätmekäitluse ja jäätmetekke vältimise programmide ning jäätmete vastuvõtmise ja käitlemise kavade, mis on liidu õiguse alusel kehtestatud laevajäätmete käitlemiseks, ning nende programmide ja kavade kooskõlas.

Meetmed, mida liikmesriigid võtavad artiklite 4–9 ülevõtmiseks ja rakendamiseks, peavad vastama liidu toidualastele õigusnormidele, tagamaks, et ei kahjustata toiduhügieeni ega -ohutust.

Artikkel 12

Õiguskaitse kättesaadavus

1. Liikmesriigid peavad tagama, et füüsilistel või juriidilistel isikutel või nende ühendustel, organisatsioonidel või rühmadel on kooskõlas siseriiklike õigusaktide või tavade õigus pöörduda kohtusse või seaduse alusel loodud muu sõltumatu ja

erapooletu asutuse poole artiklite 5, 6, 7 ja 8 rakendamisega seotud otsuste, tegevuse või tegevusetuse materiaalse või protsessuaalse õiguspärasuse vaidlustamiseks, eeldusel, et on täidetud üks järgmistest tingimustest:

- (a) neil on küllaldane huvi;
- (b) nad väidavad, et nende õigusi on kahjustatud, kui asjakohase liikmesriigi menetlusseadus seab selle eeltingimuseks.

2. Liikmesriigid määravad kindlaks, millises etapis võib otsuseid, tegevust või tegevusetust vaidlustada.
3. Liikmesriigid määravad kindlaks, mis moodustab küllaldase huvi ja õiguste kahjustatuse, kooskõlas eesmärgiga anda asjaomasele üldsusele laialdane juurdepääs õiguskaitsele.

Sel eesmärgil käsitatakse lõike 1 punkti a kohaldamisel küllaldasena keskkonnakaitset edendavate, siseriikliku õiguse nõuetele vastavate valitsusväliste organisatsioonide huvi.

Samuti loetakse, et sellistel organisatsioonidel on õigusi, mida saab kahjustada lõike 1 punkti b tähenduses.

4. Lõiked 1, 2 ja 3 ei välista eelneva läbivaatamise menetluse võimalust haldusasutuses ega mõjuta nõuet ammendada halduskorras läbivaatamise menetlused enne asja kohtusse läbivaatamisele saatmist, kui siseriiklikus õiguses on selline nõue.
5. Kõik lõigetes 1 ja 4 osutatud menetlused peavad olema ausad, õiglased, õigeaegsed ega või olla takistavalt kulukad.
6. Liikmesriigid tagavad, et üldsusele tehtaks kättesaadavaks teave halduslikus või kohtulikus korras läbivaatamise menetluste kasutamise võimaluse kohta.

Artikkel 13

Teave rakendamise järelevalve kohta

1. Ilma et see piiraks Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2003/4/EÜ⁵² ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2007/2/EÜ⁵³ kohaldamist, peavad liikmesriigid, keda abistab Euroopa Keskkonnaamet, looma andmekogu, mis sisaldab järgmist teavet:
 - (a) andmed igal aastal liidu turule lastud, lisa A osas loetletud ühekordselt kasutatavate plasttoodete kohta, et näidata tarbimise vähenemist vastavalt artikli 4 lõikele 1;
 - (b) teave liikmesriikide võetud meetmete kohta artikli 4 lõike 1 kohaldamisel.

Esimese lõigu punktis a osutatud andmeid ajakohastatakse igal aastal 12 kuu jooksul pärast selle vaatlusaasta lõppu, mille kohta andmeid koguti. Võimaluse korral kasutatakse andmekogude esitamiseks direktiivi 2007/2/EÜ artikli 3 punktis 4 määratletud ruumiandmeteenuid.

⁵² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 28. jaanuari 2003. aasta direktiiv 2003/4/EÜ keskkonnateabele avaliku juurdepääsu ja nõukogu direktiivi 90/313/EMÜ kehtetuks tunnistamise kohta (ELT L 41, 14.2.2003, lk 26).

⁵³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. märtsi 2007. aasta direktiiv 2007/2/EÜ, millega rajatakse Euroopa Ühenduse ruumiandmete infrastruktuur (INSPIRE) (ELT L 108, 25.4.2007, lk 1).

2. Liikmesriigid tagavad, et komisjonil ja Euroopa Keskkonnaametil on juurdepääs lõike 1 kohaselt loodud andmekogudele.
3. Euroopa Keskkonnaamet avaldab liikmesriikide kogutud andmete põhjal kogu liitu hõlmava ülevaate ja ajakohastab seda regulaarselt. Kogu liitu hõlmav ülevaade sisaldab vajaduse korral käesoleva direktiivi väljundite, tulemuste ja mõju näitajaid, kogu liitu hõlmavaid ülevaatlikke kaarte ning liikmesriigi ülevaatearuandeid.
4. Komisjon võib võtta vastu rakendusaktid, millega kehtestatakse lõikes 1 osutatud andmekogumi, teabe ja andmete vorm. Nimetatud rakendusaktid võetakse vastu kooskõlas artikli 16 lõikes 2 osutatud kontrollimenetlusega.

Artikkel 14

Karistused

Liikmesriigid kehtestavad eeskirjad karistuste kohta, mida kohaldatakse käesoleva direktiivi alusel vastu võetud riigisiseste õigusnormide rikkumise korral, ning võtavad kõik vajalikud meetmed, et tagada nende eeskirjade rakendamine. Karistused peavad olema tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad. Liikmesriigid teatavad hiljemalt... [2 aastat pärast käesoleva direktiivi jõustumist] komisjonile kõnealustest eeskirjadest ja meetmetest ning seejärel kõikidest nende hilisematest muudatustest.

Artikkel 15

Hindamine ja läbivaatamine

1. Komisjon hindab käesoleva direktiivi rakendamist hiljemalt... [kuus aastat pärast käesoleva direktiivi ülevõtmise lõppkuupäeva]. Hindamine põhineb artikli 13 kohaselt olemasolevale teabele. Liikmesriigid esitavad komisjonile kogu täiendava teabe, mis on vajalik hindamiseks ja lõikes 2 osutatud aruande koostamiseks.
2. Komisjon esitab lõike 1 kohase hindamise põhitulemuste kohta aruande Euroopa Parlamendile, nõukogule ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele.
3. Aruandes näidatakse ühtlasi, kas:
 - (a) ühekordselt kasutatavate plasttoodete loetelu sisaldav lisa on vaja üle vaadata;
 - (b) on võimalik kehtestada siduvad koguselised liidu eesmärgid eelkõige lisa A osas loetletud ühekordselt kasutatavate toodete tarbimise vähendamiseks;
 - (c) on tehtud piisavalt teaduslikke ja tehnilisi edusamme ning töötatud välja käesoleva direktiivi kohaldamisalasse kuuluvate ühekordselt kasutatavate plasttoodete suhtes kriteeriumid või standard nende merekeskkonnas biolagunevuse kohta ning nende ühekordselt kasutatavad asendustooted, et teha vajaduse korral kindlaks, milliste toodete turulelaskmise suhtes tule enam piiranguid kohaldada.

Artikkel 16

Komiteemenetlus

1. Komisjoni abistab direktiivi 2008/98/EÜ artikli 39 alusel loodud komitee. Nimetatud komitee on komitee määruse (EL) nr 182/2011 tähenduses.
2. Käesolevale lõikele viitamisel kohaldatakse määruse (EL) nr 182/2011 artiklit 5.

Artikkel 17

Ülevõtmine

1. Liikmesriigid jõustavad käesoleva direktiivi järgimiseks vajalikud õigus- ja haldusnormid [2 aastat pärast käesoleva direktiivi jõustumist]. Nad edastavad kõnealuste normide teksti viivitamata komisjonile.

Liikmesriigid rakendavad meetmeid, mis on vajalikud, et järgida artiklit 5 ja artikli 7 lõiget 1 alates... [2 aastat pärast käesoleva direktiivi jõustumist] ning artikli 6 lõiget 1 alates [3 aastat pärast käesoleva direktiivi jõustumist].

Kui liikmesriigid käesolevas lõikes osutatud õigus- ja haldusnormid vastu võtavad, lisavad nad nendesse normidesse või nende normide ametliku avaldamise korral nende juurde viite käesolevale direktiivile. Sellise viitamise viisi näevad ette liikmesriigid.

2. Liikmesriigid edastavad komisjonile käesoleva direktiiviga reguleeritavas valdkonnas nende poolt vastuvõetud põhiliste õigus- ja haldusnormide teksti.

Artikkel 18

Jõustumine

Käesolev direktiiv jõustub kahekümnendal päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas*.

Artikkel 19

Adressaadid

Käesolev direktiiv on adresseeritud liikmesriikidele.

Brüssel,

Euroopa Parlamendi nimel
president

Nõukogu nimel
eesistuja